

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Історичний факультет
Кафедра історіографії, пам'яткознавства та археології

До захисту допущено

кафедрою _____ протокол № _____ від _____

завідувач кафедри _____

(підпис)

(ім'я, прізвище)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача _____ першого (бакалаврського) _____ рівня вищої освіти
(першого (бакалаврського) / другого (магістерського))

«Шарівський палац: історія створення та проблеми збереження»

(тема роботи)

Спеціальність (спеціалізація) 032 «історія та археологія»

Освітня програма «історія та археологія»

Здобувач

(підпис)

Вікторія Маляренко

(ім'я, прізвище)

Науковий керівник

(підпис)

Євген Рачков

(ім'я, прізвище)

Харків – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ШАРІВСЬКОГО ПАЛАЦУ	14
РОЗДІЛ II. ПАМ'ЯТКООХОРОННІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ШАРІВСЬКОГО ПАЛАЦУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	33
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	60
ДОДАТКИ	71

ВСТУП

Актуальність дослідження. Вивчення спадщини Шарівського палацу набуває особливої важливості в умовах російсько-української війни, коли питання збереження національної культурної ідентичності та історичної пам'яті постають особливо гостро. У період суспільних трансформацій і загроз культурній спадщині особливого значення набувають дослідження та збереження пам'яток архітектури, які є важливими свідченнями історичного розвитку регіонів України. Однією з таких визначних пам'яток є Шарівський палацово-парковий комплекс у Харківській області – унікальний зразок неоготичної архітектури та садибної культури кінця XIX – початку XX ст.

Шарівський палац є не лише архітектурною домінантою регіону, а й важливим осередком історико-культурної спадщини. Його історія відображає складні соціально-економічні та культурні процеси, що відбувалися на українських землях упродовж XIX – XX ст. Формування садибного ансамблю пов'язане з розвитком поміщицької культури, поширенням європейських архітектурних стилів та особливостями організації палацово-паркових комплексів на території України. Водночас подальша історія Шарівського палацу відображає вплив ключових подій XX ст., зокрема двох світових воєн, а також особливості радянського ставлення до культурної спадщини. Окремого значення набуває період відновлення української державності в 1991 р., формування національної системи охорони пам'яток та становлення сучасних підходів до збереження культурної спадщини. Разом із тим цей процес супроводжується низкою системних проблем у галузі охорони культурної спадщини України на сучасному етапі. Крім того, чимало викликів щодо збереження Шарівського палацу пов'язані з російською військовою агресією проти України, яка суттєво ускладнила процеси реставрації та належного утримання комплексу. В умовах війни обмежилися можливості фінансування

пам'яткоохоронних робіт і розвитку туристичної інфраструктури, що негативно позначилося на стані палацово-паркового комплексу та перспективах його подальшого використання.

Актуальність дослідження зумовлена не лише історико-культурною цінністю Шарівського палацу, а й його сучасним становищем. Нині пам'ятка перебуває у занедбаному стані та потребує комплексних заходів зі збереження, реставрації й адаптації до сучасних умов використання. Протягом тривалого часу недостатня увага до проблем охорони комплексу, а також вплив природних і антропогенних чинників спричинили поступову деградацію окремих елементів Шарівського палацу. Показово, що окремі споруди комплексу мають статус пам'яток архітектури¹, тоді як у цілому комплекс охороняється як парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення². Враховуючи це, особливої ваги набуває питання збереження як архітектурних споруд, так й історичного ландшафту та паркової частини комплексу. Загалом, вивчення Шарівського палацово-паркового ансамблю дає змогу глибше осмислити особливості розвитку садибної архітектури в Україні, визначити місце пам'ятки в загальноєвропейському архітектурному контексті та окреслити ключові проблеми охорони культурної спадщини України в сучасних умовах. Дослідження також сприяє формуванню концептуальних підходів до збереження

---

¹ Згідно з Постановою Ради Міністрів Української РСР від 6 вересня 1979 р. № 442 «Про доповнення списку пам'яток містобудування і архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави», до списку пам'яток архітектури Української РСР було включено низку елементів садиби в смт Шарівка, зокрема: Палац (перша половина XIX ст.), Будинок варті (друга половина XIX ст.), Будинок господарського двору (друга половина XIX ст.), а також Будинок лісника (дерев'яний, друга половина XIX ст.). Див.: Про доповнення списку пам'яток містобудування і архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-79-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.04.2026). Водночас у Державному реєстрі нерухомих пам'яток України, оприлюдненому на офіційному сайті Міністерства культури України, відомості щодо зазначених об'єктів садиби в смт Шарівка відсутні, що, вочевидь, свідчить про наявність певної неврегульованості сучасного облікового статусу різних об'єктів комплексу. Див.: Державний реєстр нерухомих пам'яток України. Міністерство культури України. URL: <https://mincult.gov.ua/kulturna-spadschchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/> (дата звернення: 13.11.2025).

² Згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР № 105 від 29 січня 1960 р. Див.: Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Природно-заповідний фонд України. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf8-14.php> (дата звернення: 10.04.2026).

й популяризації палацу, а також підвищенню суспільної уваги до необхідності охорони природної та культурної спадщини України.

Об'єктом дослідження є Шарівський палац як зразок садибної архітектури Харківщини XIX ст. та нерухома пам'ятка культурної спадщини України.

Предметом дослідження є історія створення та проблеми збереження Шарівського палацово-паркового комплексу.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від першої половини XIX ст. (1830-х рр.), що відповідає часу становлення Шарівського палацово-паркового комплексу, до сучасності. Такий часовий проміжок дозволяє простежити основні етапи розвитку маєтку: від його заснування та періоду найбільшого розквіту за часів родини Кенігів, через складні трансформації протягом XX ст., до сучасного стану пам'ятки з урахуванням системних проблем охорони культурної спадщини в Україні та впливу російсько-української війни.

Територіальні межі дослідження охоплюють Шарівський палацово-парковий комплекс (селище Шарівка, Богодухівський район, Харківська область, Україна). Водночас, з огляду на історичний контекст формування та функціонування маєтку, дослідження включає ширший регіональний простір Слобожанщини.

Метою дослідження є комплексний аналіз пам'яткоохоронних аспектів збереження та використання Шарівського палацу на сучасному етапі, що передбачає вивчення історії його створення та подальшої трансформації палацово-паркового комплексу.

Для реалізації поставленої мети дослідження було визначено наступні **дослідницькі завдання**:

- проаналізувати історію створення та подальшої трансформації палацу;
- визначити особливості палацово-паркового комплексу як історико-культурної спадщини;

- схарактеризувати системні проблеми збереження та використання Шарівського палацу;
- окреслити можливі напрями розвитку палацово-паркового комплексу на сучасному етапі.

Історіографія дослідження представлена як науковими працями, присвяченими історії садибної культури та архітектури, так і науково-популярними дослідженнями особливостей збереження культурної спадщини України. Попри наявність окремих краєзнавчих праць, питання комплексного дослідження Шарівського палацу, зокрема його сучасного стану та перспектив збереження, залишається недостатньо розробленим.

Серед досліджень, присвячених історії створення Шарівського палацу, на особливу увагу заслуговують праці В. Бьоме, присвячені родині Леопольда Кеніга – відомого підприємця та одного з власників Шарівського маєтку. У них висвітлено генеалогію родини, їхню економічну діяльність, зокрема розвиток цукрової промисловості. Значну увагу автор приділяє постаті Леопольда Кеніга як підприємця й мецената, що дає змогу глибше зрозуміти передумови формування та розвитку Шарівського палацово-паркового комплексу¹.

Постаті Л. Кеніга та його діяльності у Шарівці та Тростянці також присвячена книга В. Пушкаря-Браунінга «Кеніг Леопольд Єгорович 1821–1903». У роботі висвітлено економічний розвиток цукрової промисловості регіону, особливості поміщицької культури й садибно-паркового мистецтва Слобожанщини².

Садибним комплексам, пов'язаним із діяльністю відомих родин цукрозаводчиків (Харитоненки та Кеніги), присвячено статтю О. Бірвової «Цукрові перлини Слобожанщини». Авторка звертає увагу, що саме розвиток цукрової промисловості у XIX ст. послуговував економічною основою для

¹ Див., наприклад: Böhme W. Die Familie des Leopold Georg (Jegorowitsch) Koenig, des „Zuckerkönigs von Russland“ // Koenigiana. 2016. Bd. 10, nr. 1. S. 3–40.

² Пушкарь-Браунинг В. И. Кениг Леопольд Егорович, 1821–1903. Харьков: Точка, 2018. 123 с.

формування унікальних архітектурних ансамблів, які поєднували житлові, господарські та паркові елементи і збереглися до сьогодення як важливі об'єкти культурної спадщини. Окрему увагу присвячено Шарівському комплексу, який класифіковано як об'єкт палацового типу. Підкреслюється, що після придбання маєтку родина Кенігів продовжила його розбудову, перетворивши на один із найвідоміших садибних ансамблів свого часу¹.

Особливе місце у дослідженні історії Шарівського палацово-паркового комплексу посідає енциклопедичне видання «Історія міст і сіл Української РСР», зокрема том, присвячений Харківській області. У ньому подано історичні відомості про населені пункти регіону, серед яких згадується і Шарівка. Видання становить інтерес для дослідників історії краю, оскільки висвітлює процеси становлення та подальшого розвитку селища².

Проблемам збереження Шарівського палацово-паркового комплексу присвячена стаття С. Ярового та С. Слободянюка «Реабілітація та концепція розвитку палацово-паркового комплексу “Садиба” в смт Шарівка Харківської області». Автори досліджують комплекс як важливу пам'ятку культурної спадщини та пропонують план його адаптації до сучасних туристично-рекреаційних потреб³.

Трансформаціям ландшафтної структури Шарівського парку присвячена стаття А. Григоренка та Ю. Клименка «Сучасний стан Шарівського парку (Харківська область)». Особливу увагу приділено аналізу чисельності інтродукованих рослин, деградації вікової діброви та зміні історичних паркових ландшафтів. На основі обстежень 1997, 2016 та 2018 рр. автори роблять висновок

¹ Див.: Бірзова О. Ю. Цукрові перлини Слобожанщини // Історичні студії суспільного прогресу. 2016. Вип. 4. С. 20–25.

² Див.: Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Харківська область / Ред. кол. тому: Сіроштан М. А. (голова редкол.), Астахов В. І., Бурик Г. Г., Голиков С. З., Драч А. С., Дяченко М. Т., Колісник М. К., Ксензенко М. І., Лавриненко Л. Л., Мірошников І. Я., Михаєвич М. А., Окладной Г. М., Островський С. Я., Романенко К. Ф., Рущенко П. Т., Рибалка І. К., Селіванов В. М. (відп. секр. редкол.), Скляр Ю. О., Слюсарський А. Г., Сиров П. К., Шиян К. К., Ярмолів О. М. АН УРСР. Інститут історії. Київ: Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1967. 664 с.

³ Яровий С. М., Слободянюк С. О. Реабілітація та концепція розвитку палацово-паркового комплексу «Садиба» в смт Шарівка Харківської області // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. 2019. № 3. С. 103–110.

про скорочення видового різноманіття, а також критикують чинне природоохоронне законодавство, яке ускладнює проведення відновлювальних робіт¹.

Історії формування садибно-паркового комплексу, його архітектурним і ландшафтним особливостям, а також проблемам збереження пам'ятки, зокрема всіх будівель комплексу, присвячена стаття О. Харченко «Парк “Шарівський” – пам'ятка архітектури та садово-паркового мистецтва України національного значення». У дослідженні висвітлено основні аспекти збереження пам'ятки, а також запропоновано план першочергових робіт².

Питання благоустрою, функціонального зонування та архітектурно-планувальної організації Шарівського палацово-паркового комплексу досліджуються у кваліфікаційній роботі В. Шмата. Автор розглядає парк як історико-культурний і рекреаційно-туристичний об'єкт, аналізує сучасний стан території та пропонує проєкт її реконструкції й озеленення³.

Джерелознавчому дослідженню з історії Шарівського палацово-паркового комплексу присвячена стаття О. Гнезділо «Документи Державного архіву Харківської області як джерело до історії садибно-паркового ансамблю с. Шарівка». Наведено перелік фондів і описів, що стосуються історії пам'ятки⁴. Слід відзначити, що у 2009 р. на сайті ДАХО було представлено онлайн-виставку з переліком документів, присвячених с. Шарівці та Шарівському палацово-парковому комплексу⁵.

¹ Григоренко А. В., Клименко Ю. О. Сучасний стан Шарівського парку (Харківська область) // Проблеми екології та еволюції екосистем в умовах трансформованого середовища: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Чернігів, 11–12 жовт. 2018 р. Чернігів: Десна Поліграф, 2018. С. 256–260.

² Харченко О. О. Парк «Шарівський» – пам'ятка архітектури та садово-паркового мистецтва України національного значення // Слобожанське культурне надбання: зб. ст. молодих учених. Харків: Курсор, 2008. Вип. 1. С. 145–153.

³ Шмат В. В. Благоустрій території парку «Шарівка» в смт Шарівка Богодухівського району Харківської області: кваліфікаційна робота бакалавра / Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; кер. Т. О. Черноусова. Харків, 2025. 88 с.

⁴ Гнезділо О. С. Документи Державного архіву Харківської області як джерело до історії садибно-паркового ансамблю с. Шарівка // Слобожанське культурне надбання: зб. ст. учених з пам'яткоохорон. роботи. Харків: Курсор, 2009. Вип. 2. С. 229–232.

⁵ Див.: Гнезділо О. Хроніка архівного життя // Харківський архівіст. 2009. № 2. С. 95.

Джерельна база дослідження включає кілька груп джерел (архівні матеріали, нормативно-правові джерела, документи особового походження, путівники та інтернет-ресурси), що дозволило досягти поставленої мети та виконати завдання дослідження. Залучені джерела уможливили комплексний аналіз історії створення та подальшої трансформації Шарівського палацу, а також дослідження пам'яткоохоронних аспектів збереження та використання палацово-паркового комплексу на сучасному етапі.

Архівні матеріали, що зберігаються у Державному архіві Харківської області (ДАХО), є важливими для вивчення історії Шарівського палацу. Вони містять відомості про історію маєтку, його власників, господарську діяльність та зміни палацово-паркового комплексу¹. Слід відзначити, що під час підготовки дослідження виникли труднощі, пов'язані з обмеженим доступом до архівних матеріалів. Через воєнний стан та особливості функціонування архівних установ у Харкові повноцінна робота з першоджерелами була ускладнена. У зв'язку з цим значну частину інформації було опрацьовано опосередковано – на основі наукових публікацій, які містять посилання на відповідні архівні джерела. Таким чином, робота значною мірою ґрунтується на висновках дослідників, які мали безпосередній доступ до архівних матеріалів.

Серед нормативно-правових актів передусім було залучено законодавство України, присвячене охороні культурної спадщини: Закон України «Про охорону культурної спадщини» 2000 р.², Закон України «Про культуру» 2010 р.³ тощо), а також Стратегію розвитку культури в Україні на період до 2030 р.⁴.

¹ Див., наприклад: Державний архів Харківської області (ДАХО). Ф. 4, оп. 17, спр. 611; Ф. 4, оп. 126, спр. 85; Ф. 14, оп. 11, спр. 2; Ф. 24, оп. 3, спр. 6; Ф. 24, оп. 3, спр. 14; Ф. 31, оп. 141, спр. 307; Ф. 31, оп. 141, спр. 415; Ф. 40, оп. 23, спр. 80; Ф. 40, оп. 23, спр. 239; Ф. 40, оп. 110, спр. 1056; Ф. 40, оп. 110, спр. 1099; Ф. Р-503, оп. 1, спр. 2; Ф. Р-503, оп. 1, спр. 21; Ф. Р-503, оп. 1, спр. 37; Ф. Р-537, оп. 2, спр. 230; Ф. Р-5696, оп. 1, спр. 297; Ф. Р-5696, оп. 1, спр. 348.

² Закон України «Про охорону культурної спадщини». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

³ Закон України «Про культуру». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

⁴ Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

Окрему групу джерел становлять матеріали особового походження, зокрема листування з праправнучкою Л. Кеніга – Сибіллою Штрак-Ціммерман, опубліковане керівницею музею в Шарівці Н. Твердохліб у групі «Шарівський музей» у Facebook. Вони дають змогу простежити сучасне ставлення до Шарівського палацу, участь міжнародної спільноти у його збереженні та роль окремих осіб у популяризації палацово-паркового комплексу. Листування є значною мірою суб'єктивним джерелом, однак воно містить унікальні свідчення, що дозволяють глибше зрозуміти сучасне значення Шарівського палацу та його актуальність у контексті збереження культурної спадщини України¹.

Суттєве значення для дослідження мають також путівники Харківської області різних часів. Зокрема, путівник «Історичні та пам'ятні місця Харківщини» (1966 р.), авторами якого є наукові співробітники Харківського історичного музею Т. Борисова, М. Дяченко та М. Уманський. Вони зібрали та узагальнили цікаві матеріали про найвизначніші пам'ятки Харківської області, серед яких окреме місце займає Шарівський палац. Видання було розраховане на викладачів історії, краєзнавців і широке коло читачів². Ще однією науково-популярною розвідкою, створеною на основі історичних документальних матеріалів, є праця Н. Твердохліб «Моя країна Шарівка». У дослідженні висвітлюється розвиток регіону від початку II ст. н. е. до подій Першої світової війни. Праця розрахована на мандрівників, екскурсоводів, краєзнавців та широке коло читачів, які цікавляться локальною історією України³.

Схожий характер має брошура «Екскурсійні перлини Слобожанщини», яка сприяє формуванню туристичного образу Шарівського палацу. Загалом, інформаційно-довідкові видання є важливим джерелом для дослідження

¹ Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/groups/592780761879790> (дата звернення: 10.04.2026). Див., наприклад: Твердохліб-Білоусова Н. Група Шарівський музей. Праонука. Листування 2026. Частина 5 – заключна. Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/18X42n5zpm/> (дата звернення: 30.04.2026).

² Див.: Борисова Т. М., Дяченко М. Т., Уманський М. В. Історичні та пам'ятні місця Харківщини. Харків: Прапор, 1966. 368 с.

³ Див.: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка. Зінків: Харків: F&V studio, 2023. 97 с.

особливостей процесу популяризації палацово-паркового комплексу, однак вони потребують критичного аналізу через науково-популярний характер.

Окреме місце у джерельній базі посідають різноманітні інтернет-ресурси, зокрема групи в соціальних мережах, тематичні вебсайти, медіапроекти та статті в інформаційних виданнях. Наприклад, групи «Шарівський музей»¹ та «Шарівський палац»² у Facebook забезпечують актуалізацію історичної пам'яті та поширення інформації про палацово-парковий комплекс серед широкого загалу людей. Із групою «Шарівський палац» пов'язаний відповідний вебсайт, на якому представлено значний обсяг інформації про історію та сучасний стан палацово-паркового комплексу. Вебсайт було створено з ініціативи благодійного фонду «Омріяна Країна». Сьогодні він слугує майданчиком для консолідації суспільних зусиль заради збереження та популяризації Шарівського палацу³. Слід відзначити, що Шарівський палацово-парковий комплекс неодноразово посідав важливе місце в різноманітних медіапроектах, присвячених найвідомішим прикладам культурної спадщини Слобожанщини та України загалом⁴. Крім того, проблеми збереження та перспективи реконструкції палацово-паркового комплексу широко висвітлюються в засобах масової

---

¹ Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/groups/592780761879790> (дата звернення: 10.04.2026).

² Шарівський палац. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/www.sharivka.org> (дата звернення: 10.04.2026).

³ Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/> (дата звернення: 10.04.2026).

⁴ Див., наприклад: Українські палаци. Золота доба: палац у Шарівці. Телеканал 1+1. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yH4ylIutRuI&t=262s> (дата звернення: 10.04.2026); Шарівський палац за 1 хвилину. Ukraïner. Ukraïner. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7p3LUaJMEOU> (дата звернення: 10.04.2026).

інформації, зокрема на загальнонаціональних і регіональних вебресурсах («Слобідський край»¹, «Суспільне Харків»², «Укрінформ»³, «Status Quo»⁴ тощо).

Методологія дослідження. Під час написання роботи було застосовано комплекс принципів і методів дослідження. Основу становили принципи об'єктивності та системності, що дозволили розглядати Шарівський палац як цілісний культурно-історичний феномен (що сполучає архітектурні, ландшафтні, соціокультурні та інші складники) і послідовно простежити основні етапи його формування та трансформацій.

Серед загальнонаукових методів використано аналіз і синтез. Аналіз дозволив структурувати джерельну базу (текстові, візуальні, тематичні та інші матеріали), а синтез – інтегрувати отримані дані для формування цілісного уявлення про історію палацу та сучасні виклики його охорони.

Із загальноісторичних методів ключове значення отримали історико-порівняльний та історико-системний. Історико-порівняльний метод дозволив виявити зміни стану та сприйняття палацово-паркового комплексу протягом досліджуваного часу, а також простежити трансформації підходів до його збереження та використання. Своєю чергою історико-системний метод дозволив дослідити Шарівський палац у контексті взаємодії різноманітних чинників (історичних, соціокультурних, пам'яткоохоронних тощо).

---

¹ Див., наприклад: Хушану А. Шарівський палац на Харківщині «законсервують». Слобідський край. 25.07.2023. URL: <https://www.slk.kh.ua/news/vlada/sarivskij-palac-na-harkivsini-zakonservuut.html> (дата звернення: 10.04.2026).

² Див., наприклад: Соболенко А. Харківська ОВА за майже 1,5 млн гривень замовила проєкт на реставрацію та консервацію Шарівського палацу. Суспільне Харків. 25.11.2025. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/1173704-harkivska-ova-za-majze-15-mln-griven-zamovila-proekt-na-restavraciju-ta-konservaciju-sarivskogo-palacu/> (дата звернення: 10.04.2026); Солодовнік М., Говина Л. Чи будуть ремонтувати Шарівський палац на Харківщині у 2023 році? Відповідає очільниця облради. Суспільне Харків. 23.07.2023. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/534881-ci-budut-remontuvati-sarivskij-palac-na-harkivsini-u-2023-roci-vidpovidaє-ocilnica-oblradi/> (дата звернення: 10.04.2026).

³ Див., наприклад: Шарівський палац на Харківщині - понад рік без охорони, до будівлі почали навідуватися мародери. Укрінформ. 26.06.2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3727816-sarivskij-palac-na-harkivsini-ponad-rik-ne-ohoronaetsa-do-budivli-pocali-naviduvatisa-maroderi.html> (дата звернення: 10.04.2026).

⁴ Див., наприклад: Дихман А. Шарівський палац у Харківській області руйнується, парк – у катастрофічному стані. Status Quo. 24.07.2023. URL: <https://www.sq.com.ua/ukr/novini/24.07.2023/sarivskii-palac-u-xarkivskii-oblasti-ruinujetsya-park-u-katastroficnomu-stani> (дата звернення: 10.04.2026).

Також важливе місце посідає міждисциплінарний підхід, що передбачав залучення методології історичного пам'яткознавства та студій спадщини. Це дозволило комплексно осмислити процеси створення, функціонування, занепаду та сучасної актуалізації палацу, а також врахувати як матеріальні, так і нематеріальні аспекти спадщини (зокрема, історичну пам'ять і суспільні уявлення, пов'язані з палацово-парковим комплексом).

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до вивчення Шарівського палацово-паркового комплексу, який поєднує аналіз історії його створення, архітектурних особливостей і сучасного стану в контексті актуальних викликів збереження та використання культурної спадщини. У роботі Шарівський палац розглядається не лише як об'єкт культурної спадщини, але також як важливий складник історико-культурного ландшафту, що має значний потенціал для розвитку туризму та конструювання локальної ідентичності. Такий підхід дозволяє розширити усталені в історіографії межі дослідження подібних об'єктів і окреслити перспективи їх подальшого вивчення, збереження та популяризації.

Апробація основних результатів дослідження. Основні результати та висновки дипломного дослідження обговорювалися на засіданнях студентського наукового гуртка «Історіографії, джерелознавства та спеціальні історичні дисципліни» («Шарівський замок: історія та сьогодення», 25 жовтня 2024 р.; «Шарівський палац: історія створення та проблеми збереження», 13 травня 2026 р.). Крім того, авторка розпочала роботу над створенням вебресурсу, присвяченого Шарівському палацу, за допомогою вебплатформи Omeka.net (<https://sharivskypalace.omeka.net/>).

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку джерел та літератури, а також додатків.

РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ШАРІВСЬКОГО ПАЛАЦУ

У селищі міського типу Шарівка Богодухівського району Харківської області розташований палацово-парковий комплекс, що входить до складу однойменного парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Доцільно визначати цю споруду саме як палац, оскільки, на відміну від замків оборонного типу, вона не має фортифікаційних елементів (мурів, ровів, бастіонів чи оборонних веж) і ніколи не виконувала військових функцій. Натомість її архітектурні характеристики – репрезентативність, парадність, наявність просторих інтер'єрних залів, терас і декоративного оздоблення – відповідають типології резиденційних споруд аристократії. За оцінками дослідників, ансамбль Шарівської садиби є одним із найвиразніших зразків палацово-паркової архітектури в Україні XIX ст. Попри втрати окремих елементів композиції, суттєві трансформації просторової структури та сучасний занедбаний стан, комплекс і нині зберігає високу естетичну цінність, зокрема завдяки гармонійному поєднанню природного ландшафту та історичної забудови¹.

Територіальні межі сучасної Шарівки сформувалися внаслідок тривалих історичних процесів, тісно пов'язаних із заселенням і розвитком Слобідської України. У XVI–XVII ст. цей регіон був частиною так званого Дикого поля – історична назва XVI–XVII ст. незаселених степів Південної України, які слугували природним бар'єром між козацькими землями та володіннями Кримського ханства². Для захисту від нападів татарських загонів на південних кордонах створювалися спеціальні оборонні лінії, укріплені засіками, ровами та валами, які формували своєрідний оборонний ландшафт. Українці, що прийшли

---

¹ Див.: Солов'єв В. О., Сидоров В. И. Приоритеты Харьковщины. Харьков: [б. и.], 2014. С. 30–33.

² Енциклопедія історії України: Т. 2: Г – Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2004. С. 381.

із-за Дніпра, засновували тут слободи – вільні поселення. Тому значна частина колишнього Дикого поля згодом отримала назву «Слобідський край», або «Слобожанщина». Вона була поділена на спеціальні військово-територіальні одиниці – полки. Серед них був Охтирський полк, осавулом якого і значився легендарний засновник селища Матвій Шарій. Згідно з документами, у 1670 р. він придбав за 4 руб. «луг і орну ниву по цей бік Мерчика Шаровки»¹. Найімовірніше, гроші були платнею за оформлення паперів – «купчої», а сама земля була подарована «за заслуги». 1709 р. він подав чолобитну на ім'я царя і одночасно «супліку» (письмове прохання) охтирському полковнику Федору Осипову з проханням дати йому «дозвільний лист» на поселення на його хуторі, заснованому раніше на купленій землі, нової групи черкас². Як відомо, черкасами (екзонім у російській мові XV – XVIII ст.) називали українських козаків, а пізніше – українців Гетьманщини, Слобідської України тощо. Найімовірніше, назва походить з тюркських мов («черкес» / «черкас» / «черкіз»), яким початково називали адигів. Причини використання цього слова для позначення українців досі викликає суперечки серед істориків³. Матвію Шарію було дозволено поселити на хуторі переселенців із-за Дніпра в кількості двадцяти сімей. Колишній хутір перетворився на слободу⁴.

Відомо, що у 1720 р. слобода Шарівка була пограбована полковником Танським разом із його загоном гайдамаків, які мешкали в околицях слободи Мурафи. У ці непрості часи відбувалися становлення та подальший розвиток селища⁵. За даними Охтирської полкової канцелярії, у 1732 р. у селі Шарівка нараховувалося «дворів – 23, ізб – 28, душ – 69»⁶.

¹ Цит. за: 1857 год. Из Историко-статистического описания Харьковской епархии. Откуда родом. URL: <http://www.otkudarodom.ua/ru/1857-god-iz-istoriko-statisticheskogo-opisaniya-harkovskoy-eparhii-8> (дата звернення: 13.11.2025).

² Див.: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка ... С. 12.

³ Енциклопедія історії України: Т. 10. Т – Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2013. С. 495–496.

⁴ Історія міст і сіл Української РСР ... С. 270.

⁵ Див.: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка ... С. 11.

⁶ Цит. за: 1732 год. Перепись Ахтырского полка. Откуда родом. URL: <https://otkudarodom.ua/ru/1732-god-perepis-ahtyrskogo-polka-0> (дата звернення: 13.11.2025).

В умовах посилення закріпачення населення слободи практично не зростало. У відомостях про провінції і комісарства Слобідсько-Української губернії за 1773 р. зазначається, що в Шарівці проживає всього 343 чоловіки, з них 308 «підданих черкас». Своєю чергою у 1836 р. – нараховувалося 342 чоловіки, всі кріпаки Ольховського¹.

Протягом XVIII ст. Шарівка неодноразово змінювала власників. За офіційними даними, у 1820-х рр. слободу придбала родина Ольховських². Можливо, що Сава Ольховський вже 1775 р. був власником Шарівки. Відомо також, що перед ним тут господарював його батько Василь Ольховський.

Петро Ольховський, син Сави, також служив в Охтирському полку. Він був одружений на Тетяні Кованько, і записи про історію її знатного роду допомогли у сучасних дослідженнях історії селища. Петро був освіченою людиною: молодий чоловік навчався в Імператорському Царськосільському ліцеї. Більше того, він закінчив навчальний заклад із золотою медаллю. Після закінчення ліцею Петро Ольховський працював у Департаменті закордонних справ, поїхав на дипломатичну службу до Європи і, вийшовши у відставку, повернувся до свого маєтку. Маючи відмінний смак і достатньо коштів, він зніс дерев'яну панську будівлю і заклав кам'яний палац згідно з кращими європейськими зразками. Петро Ольховський під час будівництва звернувся до архітектурних ідей провідних майстрів імперської доби, зокрема до стилістики бароко, пов'язаної з іменем архітектора Франческо Бартоломео Растреллі, якого зазвичай вважають автором проєктів Андріївської церкви та Маріїнського палацу в Києві. Протягом 1834–1836 рр. на північному схилі двокілометрової лісової лощини Шарівського маєтку Петро Ольховський спорудив одноповерхову будівлю палацу, виразною архітектурною ознакою якої стали вхідні восьмигранні

¹ Історія міст і сіл Української РСР ... С. 270.

² Шарівка. Парково-архітектурно-туберкульозна перлина Ольховських та Кеніга. Україна Інкогніта. URL: <https://ukrainaincognita.com/palatsy-ta-sadyby/sharivka-parkovo-arkhitekturno-tuberkulozna-perlyna-olkhovskykh-ta-keniga> (дата звернення: 24.05.2026).

сторожові вежі. Разом із палацом була збудована однокупольна цегляна церква. У кліровій відомості 1888 р. Благовіщенської церкви зазначено: «Кам'яна, збудована 1836 р. коштом надвірного радника Петра Савича Ольховського» (пер. з рос.)¹. На жаль, за радянських часів у 1940 р. церква була розібрана. Але в усипальниці ще деякий час зберігалися могили господарів маєтку. Зараз на місці, де знаходилась церква, в гущавині Шарівського парку, можна побачити лише зарослу територію та надмогильний камінь поховання одного з власників маєтку Крістіана (Християна) Гебенштрейта².

Хоча щодо точної дати будівельних робіт зі спорудження Шарівського палацу існують розбіжності, дата зведення Благовіщенської церкви на території маєтку Петра Ольховського – 1836 р. – дає підстави припускати, що палац було споруджено щонайменше роком раніше. Храм було закладено 21 травня 1825 р. на прохання дружини майора Єлизавети Петрівни Ольховської. Завершення будівництва датується 18 липня 1836 р.; спорудження завершував її син – надвірний радник Петро Ольховський³. Своєю чергою, у документах канцелярії землемірів Харківської губернії, представлених економічними описами Краснокутського, а згодом Богодухівського повіту, датованими приблизно 1785 та 1804 рр., містяться інші відомості. Опис щойно збудованого храму: «... кам'яна, хрестоподібна, з двома бічними пірамідальними балдахінами поверх даху, з 12 колонами, прикрашеними капітелями, з яких дві позолочені, підтримують 4-кутний купол і хори. Чотири ліхтарі скляних на залізних гаках і два з боків ... трое дверей, 12 вікон внизу із залізними ґратами і 4 напівкруглими великими вікнами вгорі. Довжина 10 сажень і 2 аршини, завширшки 5 сажнів і 2 аршини» (пер. з рос.)⁴. «Нинішній кам'яний храм Благовіщення було збудовано

¹ 1888 год. Из клировой ведомости Благовещенской церкви. Откуда родом. URL: <https://otkudarodom.ua/ru/1888-god-iz-klirovoy-vedomosti-blagoveshchenskoy-cerkvi> (дата звернення: 13.11.2025).

² Див.: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка ... С. 29.

³ Цит. за: ФИЛАРЕТ (Д. Г. Гумилевский). Историко-статистическое описание Харьковской Епархии. Том 2: Перечень храмов Харьковской епархии на 1917 г. (издание 1852 г.). Харьков: [б. и.], 2005. С. 259.

⁴ Цит. за: ФИЛАРЕТ (Д. Г. Гумилевский). Историко-статистическое описание Харьковской Епархии. Том 2: Перечень храмов Харьковской епархии на 1917 г. (издание 1852 г.). Харьков: [б. и.], 2005. С. 259.

1836 р. коштом поміщика Петра Ольховського. Храм вирізняється доброю архітектурною виконаністю, якісним живописом і достатнім начинням» (пер. з рос.)¹.

Садибну церкву було збудовано в стилі класицизму. На жаль, вона не зберіглася. Приблизне уявлення про її можливий вигляд та приблизне місцезнаходження дають фотографії 1910-х рр.² Під час польових досліджень було виявлено прямокутну в плані терасу церковного подвір'я, у центрі якої збереглися залишки підмурків церкви, порослі чагарником. Це чітко простежується при порівнянні фотографії замку 1874 р. та сучасного розташування тераси церковного подвір'я.

Храм був зведений на найвищому місці, на гребні схилу, від палацу до нього прямувала дорога, обсаджена деревами. Від церкви дорога повертала на захід, де знаходився родовий цвинтар³. Протягом 1940-х рр., за свідченням місцевих жителів, після знищення церкви, втрачає значення і дорога «палац-церква». Сьогодні на її існування вказують залишки низки фланкуючих дерев. Наявність тут дороги підтверджено також дослідженням за допомогою шурфів. Родовий цвинтар являв собою невелику прямокутну в плані терасу, оточену дубами. Майже всі склепи і надгробки зруйновано. Характер та місцезнаходження інших споруд, просторові кордони садиби Ольховських не встановлені через брак документальних матеріалів.

Відомо, що в маєтку поблизу с. Шарівки, який належав Петру Ольховському, за його наказом у 1834–1836 рр. було збудовано одноповерхову будівлю палацу, окрасою якої стали вхідні восьмигранні сторожові вежі у псевдоготичному стилі⁴. Як відомо, неоготика (псевдоготика) була напрямком в архітектурі, що поєднувала елементи готики з чіткими композиційними

¹ Цит. за: ФИЛАРЕТ (Д. Г. Гумилевский). Историко-статистическое описание Харьковской Епархии. В 2-х т. Том 1. Харьков: Харьковский частный музей городской усадьбы, 2011. С. 332.

² Див.: Лукомский Г. К. Старинные усадьбы Харьковской губернии. Петербург: [б. и.], 1917. 339 с.

³ Строковский Л. Н. Шаровский парк. Харьков Прапор, 1978. 48 с.

⁴ Див.: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка ... С. 27.

рішеннями, характерними для класицизму. Префікс «нео-» вказує на відродження стилю на новому етапі розвитку архітектури кінця XVIII – середини XIX ст., що входить до кола так званих історичних стилів. Показово, що про панський будинок та інші споруди згадував ще 1875 р. фахівець у галузі луківництва О. Колесов¹.

Обмеженість джерельної бази не дозволяє реконструювати цілісний образ споруди середини XIX ст., однак із достатньою підставою можна стверджувати, що йдеться про частину будівлі, яка становить перший поверх пізнішого західного крила. Зведення садибного будинку розпочалося серед вікової діброви, на освітленому сонцем і захищеному від вітрів північному схилі великої балки. Він був розташований на середньому рівні схилу, на виступаючому відрізі, звідки відкривалися краєвиди на днище балки, де в той час протікав струмок, на протилежний схил, уздовж гребеня якого простягався ліс, а також на заплаву річки Мерчик. Із будівництвом палацу та церкви було сформовано основні центри майбутньої об'ємно-просторової композиції та визначено напрями подальшого розвитку комплексу. Вже на цьому етапі окреслилися ключові акценти смислової структури: церква як символ духовності домінує над палацом, що уособлював світське життя².

У середині XIX ст. маєтком опікувалася родина Гебенштрейтів. Близько 40 років тому маєток являв собою майже суцільний степ: замість лук був вільховий ліс. У такому стані його придбав Крістіан Гебенштрейт. Він розорав усі степи, вирубав ліс на луках, проклав канали й привів угіддя у відносний порядок, збудував винокурний завод і при ньому хутір Дмитріївський (сучасний центр селища Шарівка), а також відбудував другий хутір на віддаленій ділянці – Кіросирський³.

¹ Колесов А. Шаровская экономия // Сельское хозяйство и лесоводство. 1875. № 9. С. 7–16.

² Див. детальніше про садиби Харківської губернії: Лукомский Г. К. Старинные усадьбы Харьковской губернии. Петербург: [б. и.], 1917. 339 с.

³ Див.: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка ... С. 32–33.

Існує версія, що Крістіан Гебенштрейт не просто придбав маєток, а виграв його в карти¹. Водночас імовірніше, що він став його власником шляхом купівлі, перебуваючи на посаді повітового секретаря на Богодухівщині. Ставши власником занедбаного на той час палацу Ольховських, брати Крістіан і Федір Гебенштрейти розпочали його перебудову та розбудову. Вони були господарями в Шарівці близько тридцяти років. Федір Гебенштрейт цікавився ботанікою і працював над створенням парку, ретельно добираючи заморські дерева і квіти для нього. Саджанці та насіння він брав у свого сусіда Назара Каразіна, найближчого родича, батька засновника Харківського університету².

Поки Федір займався облаштуванням маєтку, Крістіан працював над виготовленням макетів машин і активно залучав селян до цієї справи. Але на цьому брати не зупинилися. У Шарівці вони збудували церкву і школу, а також опікувалися тим, щоб не відкривалися нові шинки³.

На південний захід від садиби, на протилежному березі Мерчика, Гебенштрейт розбудував Шарівську економію, щоб за рахунок її прибутків утримувати садибу. Протягом 1869–1874 рр. тут будуються гуральня (спиртово-горілчаний завод) та споруди, необхідні для її функціонування, прокладається дорога, що з'єднує економію з садибою та Богодуховом⁴.

Садибний будинок, який на той час уже потребував ремонту, зазнав ґрунтовної реконструкції. Після проведення робіт споруда складалася з низки двоповерхових цегляних об'ємів, витягнутих із заходу на схід і підпорядкованих напрямку природної осі балки. Схил, що спускається на південь від палацу до днища балки, було терасовано. Цей композиційний прийом надалі також використовувався в плануванні комплексу.

---

¹ Див.: Böhme W. Die Familie des Leopold Georg (Jegorowitsch) Koenig, des „Zuckerkönigs von Russland“ ...

² Див.: Беляєв М. С., Чернігова Н. В. Наш край – Богодухівщина. Харків: Оригінал, 1993. 144 с.

³ Див.: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка ... С. 33–34.

⁴ Там само.

Під час володіння маєтком Крістіаном Гебенштрейтом було впорядковано водну систему садиби. Споруджено Великий став у верхів'ях балки, Палацовий – на північному сході та Верхній – на північ від останнього. У цей період також закладається дорожня мережа садибного парку, який, імовірно, тоді було значно розширено¹.

Поступово садиба набувала європейського вигляду та привабливості, а маєток перетворився на зразкове господарство. У газеті «Харківські губернські відомості» від 22 березня 1885 р. зазначено: «... Придбавши в Богодухівському повіті близько 20 років тому великий маєток біля села Шарівка, Крістіан Іванович Гебенштрейт поселився там зі своєю родиною та братом Федором Івановичем, відомим агрономом, який помер близько 8 років тому. Обидва брати були високопрофесійно освічені, працьовиті та енергійні, і, придбавши незабаром після скасування кріпацтва напівзруйноване поміщицьке маєток, вони щиро віддалилися справі його поліпшення. Вони першими в Богодухівському повіті започаткували удобрення полів, насадження лісових смуг, почали застосовувати вдосконалені сільськогосподарські знаряддя; у них першими в повіті з'явилася парова молотарка, а справу винокуріння вони підняли на такий рівень, що навряд чи який-небудь винокурний завод губернії міг конкурувати з їхніми заводами [мова про Шарівський завод, збудований у 1869 р., та Кленівський завод, що належали Гебенштрейтам – В. Маляренко]»²(пер. з рос.).

Наступним власником палацу у 1894 р. став німецький цукрозаводчик Леопольд Кеніг. На момент придбання маєтку Кенігу було 73 роки. Мета купівлі цих володінь була подвійною: по-перше, придбання Шарівки давало змогу розширити та територіально об'єднати вже наявні земельні володіння; по-друге, новий власник отримував винокурний завод, потреба в якому відчувалася давно, однак через неможливість його спорудження в попередніх маєтках реалізація

¹ Колесов А. Шаровская экономия // Сельское хозяйство и лесоводство. 1875. № 9. С. 7–16.

² Цит. за: Харьковские губернские ведомости. 1885. 23 марта.

цього задуму тривалий час відкладалася. Кленівський маєток було придбано разом із Шарівським, оскільки обидва належали одному власникові – Д. Гебенштрейту¹.

Слід зазначити, що Леопольд Кеніг народився 25 листопада 1821 р. у Санкт-Петербурзі. Його батько, Йоганн-Георг Кеніг (20 травня 1785 – 23 лютого 1856), пекар із Ерфурта в Тюрінгії, після тривалих подорожей оселився 1812 р. у Санкт-Петербурзі, де 1817 р. одружився з Єлизаветою Гертрудою Вебер (1 травня 1797 – 14 травня 1877), старшою донькою пекаря. Подружжя придбало в розстрочку булочну, діяльність якої була успішною. У шлюбі народилося 18 дітей, з яких вижили 15².

Леопольд Кеніг здобув освіту в одному з престижних на той час навчальних закладів – англійському пансіоні Гірста. У 1837 р. він найнявся на роботу до Карла Августа Папмеля на цукровий завод і дуже швидко став його радником і помічником. Після смерті Папмеля, Кеніг протягом шести років працював головним майстром на заводі П. Пономарьова, а згодом придбав свій перший рафінадний завод. У 1846 р. він одружився з дочкою Папмеля – Кароліною (4 червня 1828 – 3 листопада 1894). У подружжя народилося кілька дітей: Карл-Вільгельм (1849–1927), Фрідріх (Федір) (1860–1908), Фердинанд, Леопольд-Георг (1852–1911), Олександр (1858–1940), Юліус-Адольф (1869–1927), Едуард, Марія та Вільгельміна³.

Леопольд Кеніг здійснив подорож до Німеччини, де ознайомився з апаратним цукроварінням із використанням пари. Повернувшись до Російської імперії, він придбав новий завод, на якому розпочав упровадження нової технології виробництва цукру. Надалі Кеніг досяг значного успіху, здобувши вплив і визнання та ставши одним із найвпливовіших цукрозаводчиків

¹ Див.: Böhme W. Die Familie des Leopold Georg (Jegorowitsch) Koenig, des „Zuckerkönigs von Russland“ ...

² Пушкарь-Браунинг В. И. Кениг Леопольд Егорович, 1821–1903 ... С. 9.

³ Леопольд Кениг. Откуда родом. URL: <http://www.otkudarodom.ua/ru/leopold-kenig-informaciya-dlya-mulfilma> (дата звернення: 13.11.2025).

Російської імперії. У 1868 р. Леопольд Кеніг придбав віллу в Бонні, у 1874 р. – маєток, цукрову та винокурну фабрики в Тростянці, а в 1881 р. – маєток Гути, цукровий завод і чотири тисячі десятин землі. Згодом родина Кенігів переїхала до Канн, що було зумовлено станом здоров'я: не лише Кароліна, а й сини Леопольд, Фрідріх і Юліус страждали на астму. У цей період Кеніг також перевів цукрове виробництво з Санкт-Петербурга до України. У 1894 р. померла Кароліна Кеніг, після чого стан здоров'я Леопольда Кеніга погіршився. Віллу в Бонні родина Кенігів продала; згодом вона отримала назву «вілла Хаммершмідта». У 1950 р. Федеративна Республіка Німеччина отримала права на цю віллу та перетворила її на офіційну резиденцію канцлера Німеччини¹.

17 грудня 1903 р. Леопольд Кеніг помер у Санкт-Петербурзі, залишивши своїм дітям значний спадок. Його сини організували торгівельний дім «Л. Є. Кеніг – нащадки». Четверо синів спочатку намагались управляти виробництвом і маєтками у Російській імперії, зокрема на українських землях. Поступово торгівельний дім занепадав. Карл-Вільгельм, найстарший із синів, отримав маєток Бекель у Вестфалії, де він проживав зі своєю дружиною, помер у 1927 р. Леопольд-Георг володів фабрикою у Санкт-Петербурзі, помер у 1911 р. Олександр мав у власності будинок і земельні ділянки в Бонні, заснував Музей орнітології у Бонні, жив до глибокої старості у своєму маєтку Блюхерхоф під Мекленбургом, де помер у 1940 р. Фрідріх та Юліус-Адольф керували маєтками, що залишилися в Україні. Після смерті Фрідріха у грудні 1908 р. Юліус-Адольф самостійно керував фірмою. У 1918 р. володіння Кенігів були експропрійовані. Того ж року Юліус-Адольф переїхав до Парижа, де помер у 1927 р. у злиднях².

Повертаючись до маєтку, слід відзначити, що після його придбання Леопольдом Кенігом у 1894 р. (у літературі також зустрічається версія про остаточне придбання 1900 р.) він запросив німецького архітектора Г. Якобі та

¹ Див.: Böhme W. Die Familie des Leopold Georg (Jegorowitsch) Koenig, des „Zuckerkönigs von Russland“ ... С. 16, 24; Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка ... С. 46–47.

² Див.: Böhme W. Die Familie des Leopold Georg (Jegorowitsch) Koenig, des „Zuckerkönigs von Russland“ ...

інженера К. Штольтца для перебудови та зовнішнього оздоблення замку. На замовлення вже Фрідріха Кеніга відомий німецький архітектор садово-паркового мистецтва Георг Куфальдт, який проживав у Ризі, здійснив реконструкцію парку. Існує припущення, що під час перебудови маєтку архітектор Отто Пеннер міг надихатися архітектурними проєктами Франческо Бартоломео Растреллі. Водночас стиль оновленого комплексу суттєво відрізняється від його творчої манери. Інколи Растреллі навіть помилково називають автором проєкту Шарівського палацу¹.

Поступово будівлю садиби було значно розширено і перетворено на справжній палац із баштами та парадними сходами. Сходи трьома терасами спускалися до фонтану та басейну з містком. Значну увагу було приділено парку, оранжереям для тропічних рослин і допоміжним приміщенням для персоналу. Завдяки роботі Г. Якобі та К. Штольтца з'явилися казарма для обслуги, манеж із стайнями, автомобільні гаражі, каретні сараї, водонапірна вежа з водогоном, будинок фазанера (спочатку «будинок управляючого замком»), оранжерея з внутрішнім водогоном і власна електростанція².

У 1901 р. Фрідріх Кеніг, людина художньо обдарована, маючи намір оформити садибу засобами садово-паркового мистецтва, запросив Г. Куфальдта, на той час відомого паркобудівника. Того ж року Г. Куфальдт розробив проєкт реконструкції парку в межах палацово-паркової частини садиби і протягом трьох років втілював його в життя. Планувальна структура була вирішена у пейзажному стилі та включала насадження хвойних і листяних порід дерев і чагарників³.

На північному сході, де проходила дорога «Богодухів-економія», садибу огородили цегляними мурами з двома брамами. Головна брама з двоповерховим об'ємом, так званим будинком варти, позначала під'їзд до палацу. Від другої брами дорога пролягала до оранжереї. Її збудували біля підніжжя схилу, на рівні

---

¹ Там само.

² Там само.

³ Kuphaldt G. Die Parkanlagen in Scharowka // Die Gartenkunst. 1909. Bd. XI, nr. 12. S. 201–204.

ближньої тераси. Вона складалася з чотирьох одноповерхових цегляних споруд, орієнтованих із заходу на схід. У західному – передбачалося житло, у трьох східних – були розміщені опалювальні агрегати. Між ними, під скляними дахами, зведеними над цегляними стінами, знаходилися оранжереї¹. Об’ємно-просторова структура згаданих споруд та оформлення фасадів, виконані в неоготичному стилі, збереглися до сьогодні.

У період становлення радянської влади, у січні 1918 р., при Харківській раді робітничих і солдатських депутатів відбулася нарада, присвячена питанням культурно-просвітницької діяльності. За її результатами було ухвалено рішення про націоналізацію маєтків поміщиків і буржуазії з подальшим використанням їхніх будівель під школи, клуби та бібліотеки. У цьому контексті комплекс споруд, що належав родині Кенігів, було передано у розпорядження всесоюзної здравниці. Додаткові відомості містяться у фонді Хрущово-Микитівського волосного виконавчого комітету (документи 1920 р.), де зазначено, що «Шарівську економію націоналізовано». У цей період у селі продовжували функціонувати винокурня, амбулаторія та однокласне училище. Документи за 1921 р. засвідчують подальше використання маєткового комплексу: у листуванні волосного земельного відділу з повітовими органами йдеться про розподіл вільних земель для потреб санаторію, а також містяться відомості про організацію перевезення хворих, заготівлю та транспортування дров і іншої сировини².

Матеріали повоєнного періоду, пов’язані з Шарівським палацом, зберігаються у фонді виконавчого комітету Богодухівської районної ради депутатів трудящих. У документах за 1960 р. містяться короткі історичні довідки, підготовлені головним лікарем санаторію «Шарівка». Також зафіксовано перспективний план реставраційних робіт на 1960–1980 рр., який

¹ Див.: Böhme W. Die Familie des Leopold Georg (Jegorowitsch) Koenig, des „Zuckerkönigs von Russland“ ...

² Гнезділо О. С. Документи Державного архіву Харківської області як джерело до історії садибно-паркового ансамблю с. Шарівка ...

передбачав дендрологічне впорядкування парку, що перебував у віданні туберкульозного санаторію Міністерства охорони здоров'я УРСР, а також відновлення малих архітектурних форм, басейнів і терас¹.

Директорка обласного Комунального підприємства «Знахідка», на балансі якого перебуває Шарівський палац, Валерія Попова зазначає, що в радянські часи пам'ятці було завдано значної шкоди. За її словами, тодішні мешканці або не усвідомлювали цінності архітектурної спадщини, або просто ігнорували її. Унаслідок цього інтер'єри зазнали суттєвих змін: декоративні стіни з ліпниною та розписами хаотично зафарбували у характерні для радянської епохи зелені, червоні та блакитні тони; плитку пошкодили; дерев'яні панелі з мореного дуба демонтували; підлоги закрили лінолеумом і дошками. Значну частину автентичних меблів було вивезено, і лише масивний дубовий стіл зберігся через те, що його фізично не змогли винести з приміщення².

Історія розвитку парку повною мірою віддзеркалює долю багатьох українських садиб, які зазнали байдужого ставлення, наслідком чого стали пограбування, пожежі, руйнування архітектурних споруд і занепад парків. Попри це, планувальна структура Шарівського палацу збереглася майже повністю, а його ландшафтно-просторова композиція частково простежується й сьогодні³. Палац та допоміжні споруди розташовані у центральній підвищеній частині території та виконують роль композиційного центру. Від головної будівлі на північний схід пролягає широка дорога до парадного входу з брамою та мурованою огорожею. На північ від палацу проходить Акацієва алея, що вела до Благовіщенської маєткової церкви, а на захід спрямована Грабова алея, яка з'єднувала палацову територію з фазанаріями та будинком лісника.

---

¹ Там само.

² Кузубов Д. Блиск та злидні Шарівки. Як занепадає унікальний замок під Харковом. Українська правда. 29.06.2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/06/29/7216629/> (дата звернення: 26.11.2025).

³ Шарівська перлина. Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/about> (дата звернення: 26.11.2025).

На сьогодні триває реконструкція терас регулярної частини парку: відремонтовано сходи й підпірні стіни, однак вони залишаються без історичних балюстрад. Під час проведення обстеження вдалося дослідити лише частину споруд, інформацію про які занесено до відповідної документації. Слід визнати, що сьогодні Шарівський палацово-парковий комплекс перебуває у занедбаному та частково аварійному стані, що є наслідком тривалого періоду безгосподарності, недостатнього фінансування та відсутності системних реставраційних заходів. Попри те, що у 2001 р. було відремонтовано парадний фасад палацу, інші його частини, зокрема північний фасад, стрімко руйнуються: обвалюються елементи декору, осипається штукатурка, випадає цегла, а наслідки багаторічної відсутності водостічних труб (2002–2012 рр.) проявляються у значних пошкодженнях стін, внутрішніх розписів і ліпнини. Частково відремонтований у 2015 р. дах знову протікає, що спричиняє деформацію дерев'яних елементів та обвалення внутрішніх перекриттів. Усередині палацу ситуація ускладнюється відсутністю опалення, що призводить до розвитку грибка й плісняви, а також небезпеки, пов'язаної з неповною санацією приміщень після функціонування туберкульозного санаторію. Внаслідок цього перебування всередині будівлі становить ризик для здоров'я. Незадовільний стан характерний і для інших споруд ансамблю. Будинок варті перебуває на межі руйнування через аварійний дах; будівлі фазанарії частково знищені; навіть єдиний опалюваний будинок садівника втрачає фасадну штукатурку та декоративні елементи. Парк також зазнав масштабних руйнувань: підпірні стіни терас деформовані через відсутність дренажної системи, втрачені понад 600 метрів паркових балюстрад, водойми потребують очищення, а територія заростає чагарниками та сухостоєм. Значна частина цінних насаджень уже зникла. Волонтери відзначають, що без постійного догляду парк опиняється

у критичному становищі, а хаотичні та непрофесійні втручання минулих років (наприклад, неякісне тинькування терас) лише прискорили руйнацію¹.

Попри складний стан, зусилля з порятунку комплексу тривають. Благодійний фонд «Омріяна Країна», який від 2012 р. встановив водостічні труби та ініціював заходи з консервації, планував винести рішення щодо передачі комплексу в довгострокову оренду на 25 років. Було розроблено план з реставрації за рахунок меценатів на 100 млн грн. Шарівський ансамбль мав бути перетворений на Міжнародний центр культури та мистецтв. Проте, після зміни на посаді директора КП «Знахідка» А. Поливаного, підписання договору про було відкладено².

Ситуацію ускладнює воєнний стан: у 2023 р., за рішенням Ради оборони, доступ до палацу було обмежено, а роботи з реконструкції, заплановані в межах програми «Велика реконструкція», призупинені. Обласна рада наразі здійснює лише заходи з консервації та охорони комплексу, зокрема удосконалює систему відеоспостереження, готує «тривожну кнопку» та розглядає можливість додаткового огороження території. Паралельно точаться дискусії про залучення міжнародних партнерів до майбутньої реставрації після завершення війни³.

На тлі занепаду палацу функціонує невеликий місцевий музей, який утримується винятково силами волонтерів. Установа не має офіційного статусу, опалення чи навіть власної адреси; взимку музей «згортають», щоб зберегти експонати, а навесні знову відновлюють роботу. Усередині приміщення постійно утворюється конденсат та пліснява, що ставить під загрозу збереження зібраних матеріалів⁴.

¹ Див. детальніше: З глибини століть... Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/history> (дата звернення: 26.04.2026); Потрібна допомога. Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/donate> (дата звернення: 26.04.2026); Шарівський палац: руїна чи перлина? Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/single-post/2014/10/17/шарівський-палац-руїна-чи-перлина> (дата звернення: 26.04.2026).

² Толкачов О. Я злюсь. Капітально злюсь! Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1GRrsMasZ/> (дата звернення: 25.05.2026).

³ Солодовнік М., Говина Л. Чи будуть ремонтувати Шарівський палац на Харківщині у 2023 році? ...

⁴ Див.: Шарівський музей. Facebook ...

Згідно з фінансовою звітністю Шарівського музею за 2025–2026 рр., він функціонує на засадах самоорганізації та повністю залежить від благодійних внесків відвідувачів. Музей не має стабільного державного чи комерційного фінансування, а його діяльність забезпечується зусиллями ініціативної групи місцевих жителів і фінансовою підтримкою небайдужих громадян. Усі надходження фіксуються у спеціальній книзі обліку, де зазначаються кількість відвідувачів, час відвідування та сума внесків. Наприклад, у 2025 р. музей відвідали 2670 осіб, а загальна сума надходжень становила 53 947 грн. Мінімальний благодійний внесок встановлено на рівні 15 грн. Водночас загальні витрати музею за 2025 р. – лютий 2026 р. становили 58 751 грн, що перевищує обсяг надходжень. Основними напрямками витрат були оплата електроенергії (1 336 грн), транспортні витрати, ремонтні та реставраційні роботи, придбання експонатів, обслуговування оргтехніки, а також видавнича діяльність. Найбільшу частку витрат становило видання путівника «Моя країна Шарівка», на яке було спрямовано 20 564,40 грн, що складає близько 35 % загального обсягу витрат. Отже, фінансовий результат діяльності музею є від’ємним: дефіцит бюджету лише за звітний період становить 4 804 грн. Це свідчить про те, що наявні доходи не повністю покривають витрати, а діяльність музею частково підтримується за рахунок додаткових ресурсів, імовірно, особистих внесків членів ініціативної групи. Така ситуація є типовою для громадських культурних проєктів, які функціонують без системної фінансової підтримки. У цілому фінансовий стан Шарівського музею можна оцінити як відносно стабільний у короткостроковій перспективі, однак у довгостроковій – як вразливий через відсутність диверсифікованих джерел доходів¹.

Слід відзначити, що стан Шарівського палацу – це не лише локальна проблема, а й символ вразливості культурної спадщини України в умовах

---

¹ Твердохліб-Білоусова Н. Група Шарівський музей. Фінансовий звіт за 2025–2026 рік. Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1BmLhYazMg/> (дата звернення: 30.04.2026).

російсько-української війни. Волонтери, зокрема голова фонду «Омріяна країна» О. Толкачов, наголошують, що руйнування тривають щоденно: тріснута димарна труба може будь-якої миті впасти, вода знову стікає по стінах, а цінні елементи декору безповоротно зникають. Попри перспективні плани створення на базі комплексу Міжнародного центру культури й мистецтв, а також включення палацу до майбутніх державних програм реставрації, сьогодні головним завданням залишається зупинення процесу руйнації та збереження пам'ятки до моменту, коли стане можливим її повноцінне відновлення¹.

Причини занедбаності садиби в Шарівці мають комплексний характер і формуються під впливом як матеріально-фінансових, так і соціокультурних чинників. Як зазначає очільниця музею в Шарівці Н. Твердохліб, під час обговорення планів розвитку історико-культурного простору інколи виникають гострі дискусії. Нещодавно один із дописувачів зауважив: «Ви дорогу на Шарівку зробіть, тоді запрошуйте. Скільки коштів передано на відновлення палацу з Німеччини, а віз і нині там. Розруха повна»². Звичайно, неналежний стан транспортних шляхів обмежує доступ до об'єкта, знижує туристичний потік і, відповідно, стримує надходження фінансових ресурсів, необхідних для його утримання та реставрації.

Важливим чинником занедбаності палацу також є соціокультурний аспект, зокрема поширення апатії та втрати віри у можливість змін. Значну частину становлять «песимісти», які обізнані з проблемою, однак не переходять до практичних дій, а також «співчутливі», які висловлюють підтримку, проте залишаються пасивними. За таких умов основне навантаження зі збереження садиби покладається на обмежене коло «невтомних волонтерів», які «не дають втратити останні цеглини фундаменту нашої історії». Водночас їхніх ресурсів

¹ Див.: На базі Шарівського палацу планують створити міжнародний центр культури. Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/single-post/2014/11/19/на-базі-шарівського-палацу-планують-створити-міжнародний-центр-культури> (дата звернення: 26.04.2026).

² Цит. за: Твердохліб-Білоусова Н. Група Шарівський музей. Розруха в головах? Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/groups/592780761879790/posts/1655640935593762/> (дата звернення: 30.04.2026).

недостатньо для повноцінного подолання наслідків тривалої занедбаності¹. Крім того, системні проблеми охорони культурної спадщини та російська військова агресія проти України зумовили значні виклики перед галуззю охорони культурної спадщини. Сукупність цих чинників і формує ситуацію, яку в публічному дискурсі щодо палацу узагальнюють як «розруха повна».

Окремо слід відзначити, що парк на території Шарівського палацово-паркового комплексу також перебуває в украй занедбаному стані. Недостатній догляд за ним зумовлює деградацію таксономічної структури, порушення ландшафтної організації та трансформацію рослинних угруповань. Це проявляється у поступовому зникненні окремих видів (передусім хвойних), скороченні біорізноманіття, трансформації діброви та заміщенні історично сформованих паркових ландшафтів самосійними лісовими насадженнями. Відсутність належного фінансування, обмеженість господарських втручань і покладення відповідальності за утримання лише на землекористувача унеможливають ефективне відновлення екосистеми, сприяють накопиченню сухостою та подальшій деградації паркового середовища².

Таким чином, у результаті дослідження історії створення та сучасного стану Шарівського палацу можна зробити висновок, що цей комплекс є унікальним зразком архітектури та садово-паркового мистецтва ХІХ ст., який відображає культурні, економічні та соціальні процеси свого часу. Протягом тривалого періоду палац і прилегла територія зазнавали численних трансформацій, і кожен із власників робив внесок у розвиток будівель, паркової композиції та господарської інфраструктури. Родини Ольховських, Гебенштрейтів та Кенігів впливали на формування локального простору, впроваджуючи передові на той час агрономічні, виробничі та соціальні практики. Попри високу історико-культурну цінність і значну архітектурну виразність,

---

¹ Там само.

² Див.: Григоренко А. В., Клименко Ю. О. Сучасний стан Шарівського парку (Харківська область) ...

сучасний стан палацу та парку характеризується істотною занедбаністю та частковою аварійністю. Тривала безгосподарність, відсутність системної реставраційної політики та недостатнє фінансування призвели до руйнування будівельних і декоративних елементів, деградації ландшафтної структури та втрати частини історичного середовища. Додатково негативний вплив мають загальні соціально-економічні труднощі та наслідки російської військової агресії проти України, що ще більше ускладнюють можливості збереження та відновлення об'єкта. Водночас збереженість основної планувальної структури палацу, паркових композицій і окремих будівель дає підстави розглядати Шарівський комплекс як об'єкт потенційної реставраційної та науково-дослідної роботи. Його відновлення може стати важливим кроком у збереженні культурної спадщини національного значення та інтеграції пам'ятки в сучасні культурно-освітні й туристичні практики.

РОЗДІЛ II. ПАМ'ЯТКООХОРОННІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ШАРІВСЬКОГО ПАЛАЦУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Українське пам'яткоохоронне законодавство формується на перетині конституційного, адміністративного, цивільного, земельного та спеціального галузевого права. Попри відсутність єдиного кодифікованого акта, воно представлено розгалуженою системою нормативно-правових документів, серед яких ключове місце посідають: Закон України «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.)¹ – базовий нормативний акт, що вперше комплексно закріпив понятійний апарат, класифікацію об'єктів та основні принципи їх охорони; Закон України «Про культуру» (2010 р.)², який визначає охорону культурної спадщини як один із пріоритетів державної культурної політики; Закон України «Про архітектурну діяльність» (1999 р.)³, що регламентує участь громадськості у процесах обговорення проєктів реконструкції та нового будівництва; Закони України «Про основи містобудування» (1992 р.)⁴ та «Про регулювання містобудівної діяльності» (2011 р.)⁵, які встановлюють правові засади планування та забудови, зокрема в межах історичних ареалів населених місць; Закон України «Про охорону археологічної спадщини» (2004 р.)⁶, що визначає особливості виявлення, обліку та збереження археологічної спадщини тощо. Важливим доповненням до національної нормативної бази є міжнародні

---

¹ Закон України «Про охорону культурної спадщини» ...

² Закон України «Про культуру» ...

³ Закон України «Про архітектурну діяльність». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

⁴ Закон України «Про основи містобудування». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

⁵ Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

⁶ Закон України «Про охорону археологічної спадщини». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

зобов'язання України, зокрема Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.)¹.

Загалом, культурна спадщина в законодавстві України розглядається як одна з базових суспільних цінностей і перебуває під спеціальною охороною держави. Визначальним нормативно-правовим актом є Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р. (чинна на сьогодні редакція від 31 жовтня 2025 р.). У ст. 1 цього закону культурна спадщина розглядається як сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини². Своєю чергою об'єктами культурної спадщини є визначні місця, споруди, комплекси (ансамблі), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти та інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти, незалежно від стану збереженості. Об'єкти культурної спадщини мають цінність археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього характеру і при цьому зберігають свою автентичність³. Отже, у правовому розумінні культурна спадщина охоплює об'єкти (елементи, практики тощо), що мають встановлену культурну цінність, зберігають ознаки автентичності. Існує також поділ на нерухомі об'єкти культурної спадщини та пов'язані з ними рухомі предмети. Нерухомим вважається такий об'єкт, який не може бути перенесений в інше місце без втрати його цінності та автентичності. Рухомі предмети, пов'язані з нерухомими об'єктами, становлять з ними єдину історико-культурну цілісність, їх відокремлення призводить до втрати цінності самого об'єкта. Крім того, у Законі зазначається, що нерухома пам'ятка культурної спадщини повинна бути занесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, тобто взята на державний облік. Це означає, що не кожен

---

¹ Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#Text (дата звернення: 10.10.2025).

² Закон України «Про охорону культурної спадщини» ...

³ Там само.

об'єкт культурної спадщини автоматично має статус пам'ятки: такий статус виникає внаслідок спеціальної процедури визнання на державному рівні й відповідного обліку¹.

Важливо також визначити сутність поняття охорони культурної спадщини у законодавчому полі. Охорона культурної спадщини є системою правових, організаційних, фінансових, матеріально-технічних, містобудівних, інформаційних та інших заходів з обліку, запобігання руйнуванню або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування та музеєфікації об'єктів культурної спадщини².

У межах дослідження Шарівського палацу окрему увагу доцільно приділити архітектурній спадщині як одному з різновидів культурної спадщини. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про охорону культурної спадщини», за типами об'єкти культурної спадщини поділяються на споруди (витвори), комплекси (ансамблі) та визначні місця. За видами об'єкти культурної спадщини класифікуються як археологічні, історичні, об'єкти монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтні об'єкти, а також об'єкти науки і техніки³. Своєю чергою архітектурні об'єкти культурної спадщини визначаються як окремі будівлі та архітектурні споруди, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і характеризуються ознаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, будівельних технологій або є творами відомих авторів. Водночас для комплексного розуміння архітектурної спадщини необхідно враховувати й суміжні категорії, визначені ст. 1 цього Закону, зокрема поняття історичного населеного місця, історичного ареалу населеного місця та традиційного характеру середовища. Так, історичним населеним місцем визнається населений пункт, який зберіг повністю або

---

¹ Там само.

² Там само.

³ Там само.

частково історичний ареал і занесений до Списку історичних населених місць України, а історичним ареалом – частина населеного місця, що зберегла об'єкти культурної спадщини та пов'язані з ними розпланування і форму забудови попередніх періодів розвитку¹.

Відповідно до ст. 1 навколо території пам'ятки, історико-культурного заповідника чи заповідної території можуть встановлюватися охоронна зона, зона регулювання забудови, зона охоронюваного ландшафту та зона охорони археологічного культурного шару, в межах яких діє спеціальний режим використання. Ст. 13 встановлює, що об'єкти культурної спадщини незалежно від форм власності підлягають реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру за категоріями пам'яток національного та місцевого значення. Ст. 14 передбачає, що занесення об'єкта до Державного реєстру здійснюється залежно від категорії пам'ятки: пам'ятки національного значення вносяться постановою Кабінету Міністрів України, тоді як пам'ятки місцевого значення – рішенням центрального органу виконавчої влади. Окремо слід звернути увагу на ст. 14-1, яка регулює територію пам'ятки. У ній встановлено, що територія пам'ятки – це історично і топографічно пов'язана з її розвитком територія, для якої визначається спеціальний охоронний режим використання з метою збереження цілісності пам'ятки. Для пам'яток архітектури до затвердження спеціальної науково-проектної документації межа території пам'ятки визначається як 20 м навколо периметра забудови².

Отже, на підставі чинного законодавства України можна дійти висновку, що культурна спадщина є сукупністю об'єктів, успадкованих від попередніх поколінь, які мають історичну, архітектурну, мистецьку, наукову чи іншу культурну цінність і зберегли свою автентичність. Водночас архітектурна спадщина становить складову культурної спадщини та охоплює будівлі,

---

¹ Там само.

² Там само.

споруди, ансамблі й історичне середовище, що репрезентують певну епоху, стиль або культурну традицію.

Спробуємо застосувати викладені вище законодавчі норми до Шарівського палацово-паркового комплексу, який є унікальним об'єктом культурної спадщини України. Хоча його історична й архітектурна цінність визнається на національному рівні, юридичний статус пам'ятки потребує додаткового уточнення та належного нормативного закріплення. Як уже відзначалося, згідно з Постановою Ради Міністрів Української РСР від 6 вересня 1979 р. № 442 «Про доповнення списку пам'яток містобудування і архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави», до списку пам'яток архітектури Української РСР було включено низку елементів садиби в смт Шарівка, зокрема: Палац (перша половина XIX ст.), Будинок варти (друга половина XIX ст.), Будинок господарського двору (друга половина XIX ст.), а також Будинок лісника (дерев'яний, друга половина XIX ст.)¹. Водночас у Державному реєстрі нерухомих пам'яток України, що є основним інструментом державного обліку та охорони культурної спадщини, відомості щодо зазначених об'єктів садиби в смт Шарівка відсутні². Вочевидь, це свідчить про наявність певної неврегульованості сучасного облікового статусу різних об'єктів Шарівського палацово-паркового комплексу. Втім, згідно з «Паспортом та обліковою карткою на пам'ятку архітектури та містобудування “САДИБА”» (2013 р.) до складу палацово-паркового ансамблю належать 5 пам'яток архітектури національного значення (парк, палац, будинок варти, будинок господарського двору, будинок лісника) та 7 пам'яток архітектури місцевого значення (будинок управляючого

---

¹ Про доповнення списку пам'яток містобудування і архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-79-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

² Державний реєстр нерухомих пам'яток України. Міністерство культури України. URL: <https://mincult.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/> (дата звернення: 13.11.2025); Державний реєстр нерухомих пам'яток України. URL: <https://e-pamiatka.gov.ua/> (дата звернення: 13.11.2025).

замком, 2 каретні сараї, 2 фазанарії, казарма для робітників, альтанка, колодязь)¹. Слід також враховувати, що, згідно з Постановою Ради Міністрів УРСР № 105 від 29 січня 1960 р., комплекс охороняється як парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення².

Аналіз сучасного стану Шарівського палацу, зокрема викладений у попередньому розділі, свідчить про низку системних проблем охорони культурної спадщини. Серед основних – недостатнє фінансування, бюрократичні перепони, низький рівень громадської та інституційної залученості до збереженні культурної спадщини тощо³.

Наприклад, європейський досвід демонструє, що ефективна охорона культурної спадщини можлива лише за умови поєднання законодавчого захисту, фінансової підтримки, залучення приватного капіталу та широкого громадського діалогу. Такий підхід дає змогу інтегрувати об'єкти спадщини в сучасний культурний простір без втрати їхньої автентичності. Концепції ревіталізації, реставрації, реконструкції та реновації доцільно розглядати як взаємодоповнюючі інструменти довгострокової стратегії культурного розвитку⁴.

Слід відзначити, що в контексті сучасних українських реалій особливого значення набуває розвиток інструментів державно-приватного партнерства у галузі охорони культурної спадщини. Потенційні інвестори можуть виявляти зацікавленість у фінансуванні реставраційних проєктів за умови забезпечення довгострокових прав користування об'єктами або запровадження сприятливих податкових механізмів стимулювання. За цих умов реалізація проєктів типу етнопарків або екокультурних комплексів на базі об'єктів на кшталт

¹ Див.: Яровий С. М., Слободянюк С. О. Реабілітація та концепція розвитку палацово-паркового комплексу «Садіба» в смт Шарівка Харківської області ... С. 106.

² Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Природно-заповідний фонд України ...

³ Про системні проблеми галузі охорони культурної спадщини України на сучасному етапі див., наприклад: Rachkov Ye. Challenges to the Preservation of Ukraine's Cultural Heritage during the Russo-Ukrainian War: Reflections of Experts for the "City And War Project" // *Futuribili. Rivista di studi sul futuro e di previsione sociale*. 2025. Vol. XXVIII. Iss. 1/2. PP. 63-83. DOI: <https://www.doi.org/10.13137/1971-0720/37599>.

⁴ Див.: Руднева І. М., Глонь І. В., Грабовська Т. О., Пузіна К. І. Збереження архітектурної спадщини України шляхом реконструкції історичних будівель як чинник розвитку ідентичності нації // *Містобудування та територіальне планування*. 2021. Вип. 77. С. 398–409.

Шарівського палацу створює можливості для поєднання завдань збереження культурної спадщини з її економічною рентабельністю та функціональним переосмисленням. Важливим є також врахування соціокультурного виміру процесів збереження архітектурної спадщини. Освітні програми, волонтерські ініціативи, урбаністичні воркшопи та публічні дискусії виступають ефективними інструментами формування культури відповідального ставлення до спадщини серед молоді та місцевих громад. Водночас об'єкти культурної спадщини доцільно розглядати не лише як об'єкти реставраційного втручання, а й як потенційні центри соціокультурного розвитку громад, багатофункціональні простори для мистецької діяльності, освіти та креативних індустрій. Крім того, важливою є участь громадських організацій у судових процесах, пов'язаних з охороною культурної спадщини, що підкреслює суспільну значущість її захисту та важливість представництва інтересів громадськості інститутами громадянського суспільства.

Загалом Україна характеризується значною кількістю та різноманіттям об'єктів архітектурної й історичної спадщини. Водночас значна частина цих об'єктів перебуває у занедбаному стані внаслідок тривалого недофінансування, недостатньої ефективності державної політики у галузі охорони спадщини та обмеженого рівня відповідальності окремих органів влади. За таких умов дедалі вагомішу роль у процесах збереження та популяризації спадщини відіграють інститути громадянського суспільства. Громадські організації мають широкий спектр інструментів впливу та захисту об'єктів культурної спадщини: від подання інформаційних запитів і ініціювання публічних інформаційних кампаній до участі в судових процесах, укладення охоронних договорів та залучення як третіх осіб у справах, пов'язаних із незаконною забудовою чи руйнуванням пам'яток. Наприклад, практичний досвід громадської організації «Фундація спадщини Терещенків», а також реставрація замку Сент-Міклош (Чинадіївський замок) у Закарпатській області свідчать про реальну

ефективність громадських ініціатив у галузі охорони нерухомої культурної спадщини¹.

Важливе значення для збереження Шарівського палацово-паркового комплексу мало залучення громадського сектору. Наприклад, ініціативу з відновлення комплексу підтримав громадський діяч Олексій Толкачов разом із благодійним фондом «Омріяна Країна». Зокрема, у грудні 2012 р. за кошти фонду було відновлено водостічну систему палацу. У 2013 р. було ініційовано процес передачі комплексу в оренду фонду з метою його реставрації та створення культурно-мистецького центру. Відповідно до рішення Харківської обласної ради від 24 квітня 2014 р. передбачалася передача об'єкта в оренду строком на 25 років, однак станом на 1 січня 2015 р. договір так і не було підписано через відсутність необхідної документації. Слід відзначити, що загальні фінансові потреби для відновлення об'єкта тоді оцінювалися у 40–50 млн грн для палацу та 15–20 млн грн для парку, при цьому щомісячні витрати на утримання комплексу становили не менше 50 тис. грн².

Подальші спроби відновлення були пов'язані із залученням міжнародних партнерів. Зокрема, у 2018 р. тодішня голова Харківської обласної державної адміністрації Юлія Світлична повідомила про початок фінансування першочергових робіт за участі компанії BASF SE та проекту «Знайдено в Україні». Завдяки ініціативі «Відроджуй з Архітект™» було розпочато відновлення окремих об'єктів комплексу³.

¹ Див.: Як захистити занедбану культурну спадщину в Україні. Громадський контроль. URL: <https://sud.gromko.org.ua/mistobuduvannya/yak-zahystyty-zanedbanu-kulturnu-spadshhynu-v-ukrayini/> (дата звернення: 05.06.2025).

² Група Шарівський музей. Історія порятунку Шарівського замку або «Що з нами не так?» Частина 2 (продовження частини 1 від 9 грудня). Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/14b3aKAskra/> (дата звернення: 10.04.2026).

³ Шарівський замок. Юлія Світлична. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/svit.yuliya/posts/1704840052933822> (дата звернення: 10.04.2026); BASF інвестує 25 грн з кожного проданого літра препарату Архітект в реставрацію Шарівського палацово-паркового комплексу. Kurkul.com. 15.06.2018. URL: <https://kurkul.com/news/12111-kompaniya-basf-investuye-25-grn-z-kojnogo-prodanogo-litra-preparatu-arhitekt-v-restavratsiyu-sharivskogo-palatsovogo-parkovogo-kompleksu> (дата звернення: 10.04.2026).

Загалом відсутність необхідної проєктно-кошторисної документації є суттєвою проблемою для реконструкції та розвитку Шарівського палацово-паркового комплексу. Наприклад, як зазначає керівництво комунального підприємства «Знахідка», яке є балансоутримувачем комплексу, для початку повноцінних реставраційних робіт необхідно розробити відповідну документацію, затвердити її у встановленому порядку та пройти низку експертиз. За приблизними оцінками фахівців, лише на оформлення проєктно-кошторисної документації необхідно близько 47 млн грн, а загальна вартість реставраційних робіт може сягати сотень мільйонів гривень¹. У 2018 р. були виділені кошти на розробку історико-архітектурного опорного плану Шарівки, а також облікової документації для включення палацово-паркового комплексу «Садіба» до Державного реєстру нерухомих пам'яток України². Водночас через брак фінансування та бюрократичні труднощі розробка документації не була завершена.

У червні 2018 р. Харківською обласною радою було затверджено Обласну програму збереження архітектурної спадщини в Харківській області на 2018–2023 рр. Програма стала комплексним регіональним інструментом реалізації державної політики у сфері охорони культурної спадщини, розробленим відповідно до чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про охорону культурної спадщини». Її основною метою було формування ефективної системи збереження, відновлення та подальшого використання об'єктів культурної спадщини, насамперед пам'яток архітектури, шляхом реалізації комплексу організаційних, наукових, проєктних і реставраційних заходів³.

---

¹ Кузубов Д. Блиск та злидні Шарівки. Як занепадає унікальний замок під Харковом ...

² У 2018 році обласним коштом буде розроблена документація для реконструкції Шарівського замку. Харківська обласна військова адміністрація. URL: https://kharkivoda.gov.ua/news/91444?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 04.06.2025).

³ Обласна Програма збереження архітектурної спадщини в Харківській області на 2018–2023 роки. Харківська обласна рада. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/program/oblasna-programa-zberezhennya-arhitekturoyi-spadshhyny-v-harkivskij-oblasti-na-2018-2023-roky/> (дата звернення: 04.06.2025).

У документі було окреслено ключові проблеми пам'яткоохоронної галузі регіону, серед яких визначено фізичне зношення об'єктів, втрату автентичності, недостатнє фінансування, відсутність повноцінної облікової документації, а також недосконалість механізмів державного регулювання. Відзначалося, що значна частина об'єктів спадщини не внесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України через відсутність необхідної документації, що ускладнює їх правовий захист і фінансування реставраційних робіт. Програма була спрямована на подолання цих проблем шляхом інвентаризації об'єктів, розроблення паспортів пам'яток, створення електронної бази даних, а також впровадження сучасних підходів до управління культурною спадщиною. Фінансування програми здійснювалось за рахунок обласного та місцевих бюджетів, а також інших джерел, дозволених законодавством, включно з державним бюджетом і потенційними інвестиціями. Загальний обсяг фінансових ресурсів становить 132,45 млн грн, з яких найбільша частка припадає на місцеві бюджети – 78,26 млн грн, тоді як обласний бюджет забезпечує 15,84 млн грн, а інші джерела – 38,35 млн грн. Найбільші витрати передбачені на проведення ремонтно-реставраційних робіт (понад 75 млн грн), а також на виготовлення проєктної та кошторисної документації для протиаварійних заходів і проведення досліджень пам'яток архітектури¹.

Щодо безпосередніх заходів стосовно садиби у Шарівці, програмою передбачалося фінансування розроблення науково-проєктної та проєктно-кошторисної документації у 2018 р. Зокрема, на попередні наукові дослідження виділено 190 тис. грн, а на підготовку документації для проведення першочергових протиаварійних робіт – 810 тис. грн. Крім того, у межах програми було заплановано проведення протиаварійних робіт на цьому об'єкті з

---

¹ Там само.

обсягом фінансування 1,90 млн грн, що має забезпечити стабілізацію технічного стану пам'ятки та запобігти її подальшому руйнуванню¹.

Таким чином, у межах програми садиба у Шарівці розглядалася як пріоритетний об'єкт культурної спадщини, щодо якого передбачалися першочергові заходи з консервації та підготовки до реставрації. Водночас основний акцент було зроблено на початковому етапі робіт, зокрема на проведенні досліджень, розробленні проєктної документації та здійсненні протиаварійних заходів.

Водночас аналіз подальшого розвитку ситуації свідчить, що не всі заплановані заходи були реалізовані у повному обсязі. Це підтверджується тим, що в листопаді 2025 р. Департамент капітального будівництва Харківської обласної військової адміністрації уклав новий договір на розроблення проєктної документації для проведення реставраційних, протиаварійних і невідкладних консерваційних робіт пам'ятки архітектури національного значення «Замок» у Шарівці. Це свідчить про те, що питання підготовки проєктної документації та реалізації початкового етапу реставраційних робіт залишалося невирішеним і після завершення дії програми. Вартість зазначеного договору становить близько 1,5 млн грн, що фактично відтворює попередній етап підготовчих заходів, передбачених програмою. Виконання робіт з розроблення проєктної документації покладено на ТОВ «Архаус» із кінцевим строком до 31 грудня 2025 р. Розроблена документація має передбачати комплекс реставраційних і невідкладних протиаварійних заходів, спрямованих на збереження об'єкта культурної спадщини².

Ключові сучасні пріоритети у сфері охорони культурної спадщини зафіксовано в Програмі розвитку культури, туризму та охорони нерухомої

---

¹ Там само.

² Харківська ОВА замовила проєкт реставрації Шарівського замку. Харківський антикорупційний центр. 25.11.2025. URL: <https://anticor-kharkiv.org/our-work/kharkivska-ova-zamovyla-proyekt-restavratsii-sharivskoho-zamku/> (дата звернення: 30.04.2026).

культурної спадщини Харківської області на 2024–2028 рр. У документі основна увага приділяється відновленню об'єктів, пошкоджених унаслідок бойових дій, інвентаризації пам'яток, підготовці облікової документації та розробленню науково-проєктних матеріалів. Водночас програма має загальний характер і не містить прямої згадки про пам'яткоохоронні заходи щодо садиби в Шарівці¹.

Шарівський палацово-парковий комплекс вирізняється тим, що, попри незадовільний, а подекуди аварійний стан окремих елементів, він зберігся майже без істотних змін як цілісний архітектурний ансамбль. Це дає змогу й сьогодні сприймати його в первісних просторових параметрах і масштабах. Завдяки високому рівню збереженості історичного середовища Шарівський палац залишається привабливим не лише для місцевих мешканців, а й для відвідувачів з інших регіонів України та з-за кордону. Садиба у Шарівці належить до найзначніших і найцікавіших палацово-паркових комплексів Східної України, що характеризуються значним ступенем автентичності. З огляду на викладене, перспективи розвитку території закономірно пов'язуються з доцільним використанням архітектурної спадщини шляхом інтеграції сучасних функціональних рішень. Йдеться про можливість розміщення готельних комплексів, оздоровчих пансіонатів, об'єктів дозвілля та формування туристичних маршрутів, що дасть змогу ефективно поєднати збереження пам'ятки з її економічною активізацією².

Також цілком можливою є реалізація концепції створення сучасного етнопарку та туристичного еко-комплексу, який функціонуватиме в безпосередній близькості до об'єкта культурної спадщини. Звичайно, ця концепція передбачає різноманітні формати туризму, зокрема короткострокового, орієнтованого на різні вікові, соціальні, етноконфесійні

---

¹ Програма розвитку культури, туризму та охорони нерухомої культурної спадщини Харківської області на 2024–2028 роки. Харківська обласна рада. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/program/programa-rozvytku-kultury-turyzmu-ta-ohorony-neruhomoyi-kulturnoyi-spadshhyny-harkivskoyi-oblasti-na-2024-2028-roky/> (дата звернення: 30.04.2026).

² Див., наприклад: Григоренко А. В., Клименко Ю. О. Сучасний стан Шарівського парку (Харківська область) ...

та інші групи. Етнопарки є перспективним сегментом туристичної індустрії, що підтверджується міжнародним досвідом. Це ефективний інструмент збереження історичної пам'яті та популяризації культурної спадщини. Етнопарки можуть бути багатофункціональними просторами, здатними поєднувати культурні, освітні та рекреаційні функції¹. Подібні комплекси орієнтовані на збереження, раціональне використання та популяризацію культурної спадщини, а також на розвиток культурно-пізнавального туризму. Вони інтегрують музейні практики, освітні технології та сучасні форми організації дозвілля. Зокрема, можливим є створення музею просто неба, в якому історичні об'єкти формуватимуть не ізольовані експонати, а єдиний взаємопов'язаний культурний простір. Реалізація такого проєкту передбачає використання як автентичних, так і реконструйованих об'єктів житлової та культової архітектури, споруд різного функціонального призначення (наприклад, майстерень народних промислів і сувенірної продукції). Важливу роль відіграє також благоустрій території, використання характерних елементів озеленення та впровадження характерних деталей в архітектурному середовищі².

Пропонований проєкт може реалізуватися у два етапи: перший передбачатиме реставрацію та адаптацію існуючого палацово-паркового комплексу, другий – будівництво нових об'єктів туристичної інфраструктури. Основу функціональної структури етнопарку становитимуть дві тематичні зони – Слобідської України та Німеччини, які будуть поєднуватися мережею пішохідних маршрутів із зонами активного та пасивного відпочинку. Архітектурне рішення комплексу відображатиме історичний контекст садиби, передусім пов'язаний з постаттю її власника Л. Кеніга, та поєднуватиме елементи німецької архітектурної традиції з рисами слобожанського

---

¹ Див., наприклад: Трачук О. Розвиток інноваційного кластерного туризму в Україні // Українознавство. 2025. № 4(97). С. 183–200. DOI: [https://doi.org/10.17721/2413-7065.4\(97\).2025.345108](https://doi.org/10.17721/2413-7065.4(97).2025.345108).

² Див.: Яровий С. М., Слободянюк С. О. Реабілітація та концепція розвитку палацово-паркового комплексу «Садиба» в смт Шарівка Харківської області ...

будівництва. Ці мотиви будуть простежуватися як у житлових об'єктах, так і в громадських просторах, включаючи ремісничі майстерні, де відвідувачі зможуть долучитися до традиційних видів діяльності та придбати автентичні вироби¹.

Таким чином, територія Шарівського палацово-паркового комплексу може трансформуватися у простір постійної культурної активності, де відбуватимуться різноманітні фестивалі, виставки, театралізовані заходи, а також функціонуватимуть майстерні народної творчості. Фінансування реалізації проєкту передбачається здійснювати за рахунок державних і місцевих бюджетів, а також коштів інвесторів. При цьому створення туристичної інфраструктури та екопарку планується реалізовувати із залученням позабюджетних ресурсів, а розвиток інженерної та транспортної інфраструктури здійснюватиметься на умовах співфінансування. Вочевидь, впровадження концепції етнокультурного парку дозволить не лише забезпечити збереження комплексу як пам'ятки національного значення, але й інтегрувати його в сучасний туристичний простір та європейський культурний контекст².

Загалом, попри те що Шарівський палацово-парковий комплекс залишається важливим об'єктом культурної спадщини, відсутність послідовних реставраційних заходів і потреба в чергових проєктних роботах свідчать про наявність системних проблем щодо охорони культурної спадщини (наприклад, надмірна бюрократизація, неефективність механізмів управління, фінансові труднощі, вплив російсько-української війни тощо)³.

Черговою проблемою на шляху сталого розвитку Шарівського палацово-паркового комплексу є його популяризація, тобто пояснення культурної цінності пам'ятки відвідувачам і широкій громадськості. Популяризація культурної спадщини покликана підвищити рівень обізнаності щодо значущості культурної

---

¹ Там само.

² Там само.

³ Див.: Звіт про виконання заходів обласної Програми збереження архітектурної спадщини в Харківській області на 2018–2023 роки. Харківська обласна рада. URL: <https://ts.lica.com.ua/77/text/35557> (дата звернення: 24.04.2026).

спадщини загалом і цього об'єкта зокрема, а також залучити суспільну підтримку до його управління та збереження. Вона є невід'ємною складовою збереження об'єкта культурної спадщини, що особливо актуально в умовах, коли такі об'єкти постійно перебувають під загрозою, зокрема внаслідок воєн, колоніальних практик та інших деструктивних процесів. У цьому контексті особливого значення набуває формування міжнародної солідарності, взаєморозуміння та культурного діалогу як основи збереження культурної спадщини¹.

Можна виокремити кілька основних функцій популяризації культурної спадщини, зокрема: пояснення цінності пам'ятки відвідувачам, презентацію результатів пам'яткоохоронної діяльності, підвищення обізнаності щодо значення культурної спадщини та діяльності відповідних пам'яткоохоронних організацій. Важливим результатом такої діяльності є підвищення рівня поінформованості широкої громадськості про матеріальну та духовну цінність культурної спадщини².

Такі заходи є критично важливими для збереження та розвитку Шарівського палацово-паркового комплексу, адже вони спрямовані на створення навколо цієї архітектурної пам'ятки якомога ширшого публічного резонансу з метою підкреслення її унікальної культурної, історичної та архітектурної цінності. Звичайно, у цьому напрямі вже працюють пам'яткоохоронці, волонтери, журналісти та працівники «Садиби» в Шарівці. Зокрема, важливим складником популяризації комплексу є використання друкованих інформаційних матеріалів, передусім екскурсійних брошур. До таких видань належить «Екскурсійні перлини Слобожанщини» (Харків, 2009),

---

¹ Шалагінова І. Ф. Популяризація культурної спадщини як компонент ефективного управління об'єктами культурної спадщини // Софійські читання. Матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Пам'ятки Національного заповідника “Софія Київська”: культурний діалог поколінь». Київ, 2009. С. 526–529.

² Шалагінова І. Ф. Популяризація культурної спадщини як компонент ефективного управління об'єктами культурної спадщини // Софійські читання. Вип. 4. Охорона пам'яток. – С. 526–529 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.interpret-europe.net/fileadmin/news_import/Interpretation_Shalaginova_ukr.pdf – Дата звернення: 30.04.2026.

підготовлене Харківською обласною державною адміністрацією, Головним управлінням освіти і науки та Харківською обласною станцією юних туристів (упорядник В. М. Грицюта). У цій брошурі Шарівський палац представлено як одну з ключових туристичних локацій регіону. Видання містить стислий історичний нарис маєтку, окреслює його архітектурні особливості та культурну цінність. Такий формат подання матеріалу орієнтований на широку аудиторію (школярів, туристів і краєзнавців) і сприяє формуванню певного інтересу до пам'ятки¹.

Також у межах сучасного інформаційного простору важливу роль у популяризації та актуалізації об'єктів культурної спадщини відіграють цифрові медіа, зокрема платформа YouTube, на якій можна віднайти чимало відео, присвячених Шарівському палацу. Теми дуже різноманітні – від історії до проблем збереження пам'ятки. Такі проєкти виконують не лише інформаційну, але й соціально-критичну функцію, формуючи громадську думку щодо стану збереження об'єкта та можливих стратегій його використання. Наприклад, у відео на каналі «Суспільне Харків» під назвою «Недбальство руйнує те, що нам залишилось» розглядається актуальний стан палацу та обговорюється проблема його поступового занепаду. У межах цього сюжету голова благодійного фонду «Омріяна країна» О. Толкачов акцентує увагу на нереалізованому проєкті ревіталізації пам'ятки. За його словами, передбачалося перетворення палацу на повноцінний рекреаційно-туристичний простір, що мало забезпечити йому «друге життя» та сприяти розвитку регіону. Важливо підкреслити, що реалізація зазначеної ініціативи планувалася із залученням ресурсів волонтерських організацій, що дозволило б суттєво зменшити навантаження на обласний бюджет².

---

¹ Грицюта В. М. Екскурсійні перлини Слобожанщини. Харків: Харківська обласна станція юних туристів, 2009. 39 с.

² «Недбальство руйнує те, що нам залишилось». В якому стані Шарівський палац на Харківщині. Суспільне Харків. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7lhZVJO5KdM> (дата звернення: 10.04.2026).

Проте, як зазначає у відео О. Толкачов, проєкт не було реалізовано через відсутність погодження з боку органів місцевого самоврядування, зокрема обласної ради, яка визначила його як «не на часі». Така позиція відображає наявність адміністративних бар'єрів у галузі управління об'єктами культурної спадщини та свідчить про недостатню пріоритетність питань їх відновлення в умовах кризових суспільно-політичних процесів. У результаті проєкт реставрації так і не було реалізовано, що сприяло подальшому погіршенню фізичного стану пам'ятки. Водночас у відео підкреслюється, що на момент зйомки (2023 р.) палац перебуває у занедбаному стані та, в умовах воєнного часу, залишається закритим для відвідувачів, що додатково обмежує можливості його популяризації та фінансової підтримки¹.

Таким чином, різноманітні медіаматеріали не лише дозволяють зафіксувати поточний стан об'єкта, але й виступають інструментом привернення уваги до проблем його збереження. У цьому контексті доречною є думка Вінстона Черчилля: «Якщо ми економимо на культурі, то за що ми воюємо?», з якою складно не погодитися.

Також значна кількість інформаційних матеріалів поширюється через соціальні мережі, зокрема Facebook, TikTok та Instagram. Наприклад, у Facebook функціонує група, присвячена Шарівському палацово-парковому комплексу та музею, під назвою «Шарівський музей». Її очільниця – Н. М. Твердохліб – завідувачка музею, історикиня та авторка праць, присвячених популяризації Шарівського палацу².

Важливим для збереження та популяризації Шарівського палацово-паркового комплексу є його включення до загальнонаціональних культурно-туристичних ініціатив. Зокрема, у 2018 р. він взяв участь у конкурсі «Малі міста – великі враження», організованого в межах Року культурної спадщини в Європі.

---

¹ Там само.

² Див.: Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/groups/592780761879790> (дата звернення: 10.04.2026).

Проект було ініційовано Міністерством культури України, Українським фондом культури та Українським центром культурних досліджень. Основною метою було стимулювання культурного та соціально-економічного розвитку малих територій, а також інтеграція об'єктів культурної спадщини у життя місцевих громад. Переможці конкурсу могли отримати державне співфінансування своїх проєктів, яке здійснювалося у два етапи: попередньо виплачувалося до 75 % суми, а решта – після завершення проєкту та подання звітності. Обов'язковою умовою була реалізація проєкту в межах одного бюджетного року та подання фінансового та творчого звітів¹.

Від Харківської області на конкурс було подано проєкт «Культурний ХАКАТОН», який став переможцем конкурсу «Малі міста – великі враження». Проєкт передбачав створення інтегрованого культурно-туристичного продукту на базі палацово-паркового комплексу «Садиба» у смт Шарівка. Основний акцент робився на формуванні рекреаційного простору, що поєднував би культурну спадщину із сучасними форматами використання території, зокрема через розвиток туристичної інфраструктури та залучення місцевої громади до процесів управління об'єктом².

Протягом 20–24 червня 2018 р. на території палацово-паркового комплексу «Садиба» у смт Шарівка відбувся фестиваль «Культурний ХАКАТОН». Захід включав мистецькі перформанси, концерти, виставки сучасного мистецтва, освітні заходи та екскурсійні програми. Важливим елементом фестивалю стало впровадження сучасних інструментів популяризації об'єкта, зокрема презентація QR-коду з багатомовною інформацією про палац³. Водночас подальший розвиток цих ініціатив зіткнувся із суттєвими труднощами.

---

¹ Див.: Про затвердження Положення про конкурс культурно-мистецьких проєктів «Малі міста – великі враження». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0273-19#Text> (дата звернення: 24.04.2026).

² Див.: 8 культурних проєктів громад – у виданні «Малі міста – великі враження». Портал «Децентралізація». URL: <https://www.decentralization.ua/news/10493?page=6> (дата звернення: 24.04.2026).

³ Робимо все, щоб дати нове життя нашим історичним пам'яткам. Юлія Світлична. Харківська обласна військова адміністрація. 23.06.2018. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/93571> (дата звернення: 24.04.2026).

Зокрема, відповідно до змін до державного бюджету України на 2020 р., було припинено фінансування програм, пов'язаних із розвитком туристичного потенціалу. Однією з причин стала пандемія COVID-19, яка спричинила значні втрати у туристичній галузі та зменшення надходжень до місцевих бюджетів.

У період пандемії COVID-19 Шарівський палац активно залучався до цифрової промоції туризму. Зокрема, у межах інформаційної кампанії «#ВіртуальніПодорожіХарківщиною» Шарівку було представлено за допомогою фото-, відеоматеріалів і 360-градусних візуалізацій, що дозволяло популяризувати пам'ятку в онлайн-форматі та підтримувати інтерес до неї в умовах обмеження фізичних подорожей. У подальшому, зокрема під час повномасштабної російсько-української війни, Шарівський палац популяризувався в цифровому та інформаційному просторі в межах різних комунікаційних кампаній, спрямованих на підтримку туристичного потенціалу регіону та формування позитивного іміджу Харківщини. Також було відкрито туристсько-мистецький хаб «Доступний простір подорожей», який сприяв залученню відвідувачів і розвитку туризму навіть в умовах кризових обмежень¹.

Сьогодні Шарівський палац вважається однією з найбільш привабливих історико-архітектурних пам'яток України. З нагоди 85-річчя від часу утворення Харківської області у 2017 р. було випущено ювілейну монету номіналом 5 гривень. На аверсі монети зображено «Дзеркальний струмінь» та Шарівський палац².

Слід відзначити, що збереженням і популяризацією Шарівського палацу також опікується Сибілла Штрак-Ціммерман – прапраонука Л. Кеніга, яка мешкає в Німеччині та зберігає інтерес до спадщини своєї родини. У 2017 р. вона

¹ Леоненко Н. А., Холодок В. Д., Тюріна Д. М. Роль обласного Комунального закладу «Харківський організаційно-методичний центр туризму» у розвитку регіонального туристичного потенціалу // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2025. Вип. 1. С. 259–262.

² 85 років Харківській області. Каталог нумізматичної продукції. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/uah/numismatic-products/souvenir-coins?page=1&perPage=5&search=85%20років%20Харківській%20області&from=&to=&code=> (дата звернення: 24.04.2026).

вперше відвідала Шарівський палац, після чого розпочалася робота зі створення музею історії маєтку. Було сформовано ідею його відбудови та перетворення садиби на центр культури і туризму. Дослідження багаторічної історії комплексу тривало впродовж наступних років і не припинялося, попри труднощі та виклики. Сьогодні музей налічує близько 1 000 експонатів, продовжує наукові дослідження, приймає відвідувачів і проводить екскурсії. Вже п'ятий рік триває популяризація історії маєтку у Facebook через створену групу «Шарівський музей». У процесі накопичення значного масиву дослідницьких матеріалів і з огляду на зростання запиту на достовірну історію виникла ідея підготовки книги. У 2020 р. було видано перший наклад у 200 примірників, який швидко знайшов свого читача. Водночас підкреслюється, що підтримка і допомога з боку колег і партнерів відіграли важливу роль у реалізації цієї ініціативи та зміцненні мотивації до подальшої роботи¹.

У 2018 р. Сибілла Штрак-Ціммерман знову приїхала до України. Її вітали представники спільноти етнічних німців Харківщини, керівництво комунального підприємства «Знахідка», голова районної ради Богодухівського району Сергій Панов, а також секретар Шарівської селищної ради Світлана Мороз². На імprovізованому брифінгу, який відбувся під час зустрічі, Сибілла поділилася своїми враженнями і думками щодо долі Шарівського маєтку зведеного її прапрадідом: «... Я не люблю промови, але сьогодні хочу зробити виключення. Мій прадід був не просто трудолюбивою людиною, він був дуже соціально-орієнтованим. Підтвердженням цього є те, що він колись започаткував, що сьогодні ще зберіглося. Я думаю, що це може слугувати зразком для багатьох. [...] Особисте побажання районній і обласним владам: я знаю, що треба прикласти багато зусиль для відновлення цього чудового маєтку

¹ Див.: Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/groups/592780761879790> (дата звернення: 10.04.2026).

² Сибілла в Шарівці – 2018. Володимир Лященко. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Wqzr890HRCU> (дата звернення: 10.04.2026).

і якщо це вдасться зробити – парк і палац має стати таким місцем куди би могло приїхати якомога більше людей. Щоб сюди приходили з родинами, з дітьми, щоб це місце жило, жило для вас. Створення закритого простору для обмеженого кола, було би чуже для філософії мого діда»¹.

11 січня 2025 р. у відповідь на отриману інформацію про стан Шарівського палацово-паркового комплексу Сибілла Штрак-Циммерманн надіслала лист, у якому висловила щиру зацікавленість історією регіону та небайдужість до проблем збереження культурної спадщини. У своєму зверненні вона позитивно відгукнулася про діяльність місцевих ініціатив, зокрема музейної справи та видавничих проєктів, таких як видання книги «Моя країна Шарівка» та майбутнє видання перекладу книги «Цукровий король» Герти Кеніг². Окремо Сибілла наголосила на готовності надавати фінансову підтримку, а також сприяти вирішенню організаційних питань, пов'язаних із виданням історичних матеріалів і збереженням культурної спадщини. Таким чином, її позиція свідчить про активну участь у популяризації та підтримці історико-культурного розвитку Шарівки, що є важливим прикладом міжнародної співпраці щодо охорони пам'яток³.

Таким чином, популяризація Шарівського палацу є одним із ключових чинників його збереження, оскільки вона забезпечує підвищення рівня суспільної уваги, сприяє залученню ресурсів і формуванню сталого інтересу до об'єкта культурної спадщини. Водночас ефективність таких практик залишається обмеженою через фінансові, інституційні та зовнішні кризові чинники, що актуалізує роль громадських ініціатив і міжнародної підтримки для комплексної охорони пам'ятки.

¹ Група Шарівський музей. Праонука. Візит 2018. Частина 2. Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1Nzsc4vUEw/> (дата звернення: 10.04.2026).

² Див.: Шарівський музей. URL: <https://www.facebook.com/groups/592780761879790> (дата звернення: 10.04.2026).

³ Там само.

Окремо слід зазначити про системні проблеми охорони Шарівського палацово-паркового комплексу, деякі з яких мають тривалу історію. Наприклад, аналіз історії функціонування комплексу дозволяє ідентифікувати низку глибинних, системно зумовлених проблем, які протягом понад століття визначають кризовий стан об'єкта. Вони мають комплексний характер і охоплюють управлінські, фінансові, інституційні та технічні аспекти. Передусім слід констатувати історичну тяглість проблеми збереження комплексу. Навіть у періоди відносної стабільності стан комплексу залежав від випадкових чинників, зокрема функціонування на його території туберкульозного санаторію, що завдало значної шкоди палацу¹. Водночас слід визнати, що враховуючи загально історичний контекст якби не це, ймовірно, від комплексу вже не залишилося б навіть руїн.

Однією з ключових системних проблем охорони Шарівського комплексу є хронічна відсутність належного технічного обслуговування та деградація інженерної інфраструктури. Уже у 1959 р. було зафіксовано критичний стан комунікацій. За результатами проведеного обстеження злизова каналізація майже зруйнована. А зрошувальна система, що існувала раніше, прийшла в повну непридатність. Ця проблема не була усунена і протягом наступних десятиліть, що призвело до накопичувального ефекту руйнування. Наприклад, відсутність водостічних систем у 2000-х рр. спричинила безпосередній вплив атмосферних опадів на конструкції палацу, що значно прискорило втрату декоративних елементів та внутрішніх розписів².

Черговою проблемою є неефективне використання фінансових ресурсів. Проведене дослідження наочно це демонструє. Показовим є приклад 1975 р., коли Шарівському туберкульозному санаторію цільовим призначенням було виділено 70 тис. крб. на реставрацію парку. Кошти були витрачені, однак стан

---

¹ Кузубов Д. Близьк та злидні Шарівки. Як занепадає унікальний замок під Харковом ...

² Дихман А. Шарівський палац у Харківській області руйнується, парк – у катастрофічному стані ...

парку фактично не змінився. Схожі тенденції простежуються і в новітній період, зокрема у випадках розірвання контрактів на розробку проєктної документації та підозр у привласненні бюджетних коштів. Зокрема, у 2020 р. було розірвано договір на розробку науково-проєктної документації вартістю близько 9 млн грн між Департаментом капітального будівництва Харківської облдержадміністрації та підрядником. Це ще більше затримало процес підготовки до реставрації. Крім того, у 2001 р. було здійснено ремонт парадного фасаду будівлі, однак північний фасад залишився в аварійному стані. Відсутність водостічних систем на початку 2000-х рр. спричинила значні пошкодження, оскільки атмосферні опади безпосередньо впливали на стіни споруди, руйнуючи декоративні елементи та настінний живопис¹.

Ще однією системною проблемою є інституційна та бюрократична складність реставрації комплексу. Для початку будь-яких робіт необхідно пройти багаторівневу процедуру погоджень, що включає розробку проєктно-кошторисної документації та її затвердження на державному рівні. Критичним залишається й дефіцит фінансових ресурсів. За експертними оцінками, лише на підготовку необхідної документації потрібні десятки мільйонів гривень, тоді як повномасштабна реставрація вимагає інвестицій у сотні мільйонів. Водночас наявні джерела фінансування є фрагментарними та нестабільними, що ускладнює реалізацію комплексних програм відновлення. Окремо слід відзначити вплив зовнішніх чинників, зокрема воєнних дій, які актуалізують зміну пріоритетів державної політики, наприклад, у сучасних умовах акцент зміщується з реставрації на консервацію об'єктів культурної спадщини.

Слід відзначити, що сьогодні палацово-парковий комплекс «Садиба» у смт Шарівка закритий для відвідувачів та екскурсій. Комунальне підприємство «Знахідка» оприлюднило роз'яснювальний лист, що це пов'язано з російською

---

¹ Див.: Група Шарівський музей. Історія порятунку Шарівського замку або «Що з нами не так?» Частина 2 (продовження частини 1 від 9 грудня) ...

військовою агресією та запровадженням воєнного стану в Україні. Крім того, згідно з наказом очільника Богодухівської районної адміністрації від 17 червня 2022 р. «Про заборону масових заходів», на території всього району заборонено проведення та участь у масових заходах до завершення воєнного стану в Україні.

У межах Обласної Програми збереження архітектурної спадщини в Харківській області на 2018–2023 роки було проведено візуальне та інструментальне обстеження всіх будівель і споруд комплексу. За його результатами виявлено значну кількість пошкоджень архітектурних елементів. Стіни та сходові конструкції терас зазнали істотних руйнувань, унаслідок чого їх технічний стан класифікується як аварійний. Зокрема, встановлено, що цегляна кладка підпірної стіни верхньої тераси втратила близько 30 % своєї товщини (приблизно 25 см), що свідчить про суттєве зниження її несучої здатності. Балюстради підпірних стін терас повністю зруйновані та фактично відсутні. Результати обстеження палацу також засвідчили наявність численних дефектів і пошкоджень конструктивних елементів. Зокрема, веранда та галереї перебувають у критичному технічному стані та класифікуються як аварійні¹.

Отже, сучасний стан збереження та використання Шарівського палацово-паркового комплексу слід визначити як кризовий і такий, що має системний та тривалий характер. Він сформувався внаслідок сукупної дії взаємопов'язаних чинників, серед яких історично тяглі проблеми управління, відсутність належного технічного обслуговування, поступова деградація інженерної інфраструктури, неефективне використання фінансових ресурсів тощо, що у своїй сукупності спричинили кумулятивний ефект руйнування об'єкта. Суттєвими також є інституційні та бюрократичні обмеження, які ускладнюють реалізацію реставраційних заходів, а хронічний дефіцит фінансування фактично унеможлиблює здійснення комплексного відновлення пам'ятки. Додатковим

---

¹ Див.: Яровий С. М., Слободянюк С. О. Реабілітація та концепція розвитку палацово-паркового комплексу «Садиба» в смт Шарівка Харківської області ...

негативним чинником виступають зовнішні кризові обставини, насамперед російська військова агресія проти України, що зумовлює переорієнтацію державної політики з реставраційних на переважно консерваційні заходи, спрямовані на мінімізацію ризиків подальшої руйнації та втрати автентичних елементів. У таких умовах реалізація повноцінного комплексного збереження та сталого розвитку пам'ятки є вкрай ускладненою. Водночас це не перешкоджає діяльності громадських і волонтерських ініціатив, завдяки яким пам'ятка продовжує існувати та привертати суспільну увагу.

ВИСНОВКИ

Шарівський палацово-парковий комплекс є визначною пам'яткою культурної спадщини України та репрезентативним зразком садибно-палацової архітектури XIX ст. Формування комплексу відбувалося поетапно під впливом різноманітних суспільно-політичних і соціально-економічних чинників. Важливу роль у його становленні відігравала діяльність кількох поколінь власників – Ольховських, Гебенштрейтів і Кенігів. Найвищого рівня розвитку ансамбль досяг у період володіння маєтком родиною Кенігів, коли було завершено формування цілісного палацово-паркового комплексу, організованого відповідно до європейських естетичних і функціональних принципів садибно-палацової архітектури.

Архітектурні особливості Шарівського палацу засвідчують майстерне поєднання різноманітних неоготичних елементів. Просторово-планувальна структура комплексу, зокрема система терас, алей, водойм і допоміжних споруд, відображає функціональні потреби аристократичного маєтку та високий рівень архітектурної культури XIX ст. Використання передових тогочасних технічних рішень і залучення європейських спеціалістів свідчать про прагнення власників до модернізації маєткового господарства та інтеграції локального культурного простору у загальноєвропейський культурний контекст. Попри те, що гармонійне поєднання архітектури й ландшафтного дизайну дозволяє розглядати Шарівський палацово-парковий комплекс як важливий осередок поширення на українських землях європейських естетичних і функціональних принципів садибно-палацової архітектури XIX ст., протягом подальшого часу палац і прилегла територія зазнали численних трансформацій, що впливали на формування локального простору та супроводжувалися впровадженням сучасних для свого часу управлінських і пам'яткоохоронних практик.

На жаль, сучасний стан комплексу загалом можна визначити як кризовий. Тривала безгосподарність, поступова деградація інженерної інфраструктури, недостатнє фінансування та відсутність системної державної підтримки призвели до руйнування архітектурних і декоративних елементів, погіршення стану паркової екосистеми та втрати частини історико-культурного середовища. Додатковим негативним чинником є повномасштабна російська військова агресія проти України, що суттєво ускладнила реалізацію планових реставраційних заходів і зумовила переважання консерваційних практик, спрямованих виключно на запобігання подальшій руйнації пам'ятки.

Попри це, збереженість основної планувальної структури палацу, паркових композицій та окремих будівель дає підстави розглядати Шарівський комплекс як перспективний об'єкт реставрації та наукових досліджень. Його відновлення може стати важливим кроком у збереженні культурної спадщини національного значення, розвитку культурного туризму та формуванні регіональної ідентичності.

Важливу роль у сучасному збереженні та популяризації комплексу як пам'ятки культурної спадщини України відіграють громадські ініціативи. Діяльність місцевого музею, волонтерських організацій, міжнародна підтримка, зокрема від нащадків родини Кенігів, слугують показовим прикладом значного потенціалу громадянського суспільства для охорони культурної спадщини. Водночас громадський сектор не може замінити системної державної підтримки, фрагментарний характер якої гальмує реалізацію багатьох ініціатив.

Шарівський палацово-парковий комплекс належить до визначних пам'яток архітектури й садово-паркового мистецтва та є важливою складовою культурної спадщини України. Його збереження потребує комплексного підходу, який передбачає поєднання системної державної підтримки, міжнародного співробітництва та активної участі громадськості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. 1888 год. Из клировой ведомости Благовещенской церкви. Откуда родом. URL: <https://otkudarodom.ua/ru/1888-god-iz-klirovoy-vedomosti-blagoveshchenskoj-cerkvi> (дата звернення: 13.11.2025).
2. 8 культурних проєктів громад – у виданні «Малі міста – великі враження». Портал «Децентралізація». URL: <https://www.decentralization.ua/news/10493?page=6> (дата звернення: 24.04.2026).
3. 85 років Харківській області. Каталог нумізматичної продукції. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/uah/numismatic-products/souvenir-coins?page=1&perPage=5&search=85%20років%20Харківській%20області&from=&to=&code=> (дата звернення: 24.04.2026).
4. Борисова Т. М., Дяченко М. Т., Уманський М. В. Історичні та пам'ятні місця Харківщини. Харків: Прапор, 1966. 368 с.
5. Грицюта В. М. Екскурсійні перлини Слобожанщини. Харків: Харківська обласна станція юних туристів, 2009. 39 с.
6. Група Шарівський музей. Історія порятунку Шарівського замку або «Що з нами не так?» Частина 2 (продовження частини 1 від 9 грудня). Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/14b3aKAskra/> (дата звернення: 10.04.2026).
7. Група Шарівський музей. Праонука. Візит 2018. Частина 2. Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1Nzsc4vUEw/> (дата звернення: 10.04.2026).
8. Державний архів Харківської області (ДАХО). Ф. 4, оп. 17, спр. 611; Ф. 4, оп. 126, спр. 85; Ф. 14, оп. 11, спр. 2; Ф. 24, оп. 3, спр. 6; Ф. 24, оп. 3, спр. 14; Ф. 31, оп. 141, спр. 307; Ф. 31, оп. 141, спр. 415; Ф. 40, оп. 23, спр. 80; Ф. 40, оп. 23, спр. 239; Ф. 40, оп. 110, спр. 1056; Ф. 40, оп. 110, спр. 1099;

- Ф. Р-503, оп. 1, спр. 2; Ф. Р-503, оп. 1, спр. 21; Ф. Р-503, оп. 1, спр. 37; Ф. Р-537, оп. 2, спр. 230; Ф. Р-5696, оп. 1, спр. 297; Ф. Р-5696, оп. 1, спр. 348.
9. Державний реєстр нерухомих пам'яток України. URL: <https://e-pamiatka.gov.ua/> (дата звернення: 13.11.2025).
  10. Державний реєстр нерухомих пам'яток України. Міністерство культури України. URL: <https://mincult.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/> (дата звернення: 13.11.2025).
  11. Дихман А. Шарівський палац у Харківській області руйнується, парк – у катастрофічному стані. Status Quo. 24.07.2023. URL: <https://www.sq.com.ua/ukr/novini/24.07.2023/sarivskii-palac-u-xarkivskii-oblasti-ruinujetsya-park-u-katastroficnomu-stani> (дата звернення: 10.04.2026).
  12. З глибини століть... Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/history> (дата звернення: 26.04.2026).
  13. Закон України «Про архітектурну діяльність». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text> (дата звернення: 10.10.2025).
  14. Закон України «Про культуру». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 10.10.2025).
  15. Закон України «Про основи містобудування». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text> (дата звернення: 10.10.2025).
  16. Закон України «Про охорону археологічної спадщини». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text> (дата звернення: 10.10.2025).
  17. Закон України «Про охорону культурної спадщини». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 10.10.2025).

18. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 10.10.2025).
19. Звіт про виконання заходів обласної Програми збереження архітектурної спадщини в Харківській області на 2018–2023 роки. Харківська обласна рада. URL: <https://ts.lica.com.ua/77/text/35557> (дата звернення: 24.04.2026).
20. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089#Text (дата звернення: 10.10.2025).
21. Кузубов Д. Блиск та злидні Шарівки. Як занепадає унікальний замок під Харковом. Українська правда. 29.06.2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/06/29/7216629/> (дата звернення: 26.11.2025).
22. На базі Шарівського палацу планують створити міжнародний центр культури. Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/single-post/2014/11/19/на-базі-шарівського-палацу-планують-створити-міжнародний-центр-культури> (дата звернення: 26.04.2026).
23. «Недбальство руйнує те, що нам залишилось». В якому стані Шарівський палац на Харківщині. Суспільне Харків. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7lhzVJO5KdM> (дата звернення: 10.04.2026).
24. Обласна Програма збереження архітектурної спадщини в Харківській області на 2018–2023 роки. Харківська обласна рада. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/program/oblasna-programa-zberezhennya-arhitekturnoyi-spadshhyny-v-harkivskij-oblasti-na-2018-2023-roky/> (дата звернення: 04.06.2025).

25. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Природно-заповідний фонд України. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf8-14.php> (дата звернення: 10.04.2026).
26. Потрібна допомога. Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/donate> (дата звернення: 26.04.2026).
27. Про доповнення списку пам'яток містобудування і архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-79-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.04.2026).
28. Про затвердження Положення про конкурс культурно-мистецьких проектів «Малі міста – великі враження». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0273-19#Text> (дата звернення: 24.04.2026).
29. Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.10.2025).
30. Програма розвитку культури, туризму та охорони нерухомої культурної спадщини Харківської області на 2024–2028 роки. Харківська обласна рада. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/program/programa-rozvytku-kultury-turyzmu-ta-ohorony-neruhomoyi-kulturnoyi-spadshhyny-harkivskoyi-oblasti-na-2024-2028-roky/> (дата звернення: 30.04.2026).
31. Робимо все, щоб дати нове життя нашим історичним пам'яткам. Юлія Світлична. Харківська обласна військова адміністрація. 23.06.2018. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/93571> (дата звернення: 24.04.2026).
32. Сибілія в Шарівці – 2018. Володимир Лященко. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Wqzr890HRCU> (дата звернення: 10.04.2026).

33. Соболенко А. Харківська ОВА за майже 1,5 млн гривень замовила проєкт на реставрацію та консервацію Шарівського палацу. Суспільне Харків. 25.11.2025. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/1173704-harkivska-ova-zamajze-15-mln-griven-zamovila-proekt-na-restavraciu-ta-konservaciu-sarivskogo-palacu/> (дата звернення: 10.04.2026).
34. Солодовнік М., Говина Л. Чи будуть ремонтувати Шарівський палац на Харківщині у 2023 році? Відповідає очільниця облради. Суспільне Харків. 23.07.2023. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/534881-ci-budut-remontuvati-sarivskij-palac-na-harkivsini-u-2023-roci-vidpovidaє-ocilnica-oblradi/> (дата звернення: 10.04.2026).
35. Твердохліб Н. М. Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка. Зіньків: Харків: F&V studio, 2023. 97 с.
36. Твердохліб-Білоусова Н. Група Шарівський музей. Праонука. Листування 2026. Частина 5 – заключна. Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/18X42n5zpm/> (дата звернення: 30.04.2026).
37. Твердохліб-Білоусова Н. Група Шарівський музей. Розруха в головах? Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/groups/592780761879790/posts/1655640935593762/> (дата звернення: 30.04.2026).
38. Твердохліб-Білоусова Н. Група Шарівський музей. Фінансовий звіт за 2025–2026 рік. Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1BmLhYazMg/> (дата звернення: 30.04.2026).
39. Толкачов О. Я злюсь. Капітально злюсь! Facebook. URL: <https://www.facebook.com/share/p/1GRrrsMasZ/> (дата звернення: 25.05.2026).

40. У 2018 році обласним коштом буде розроблена документація для реконструкції Шарівського замку. Харківська обласна військова адміністрація. URL: https://kharkivoda.gov.ua/news/91444?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 04.06.2025).
41. Українські палаци. Золота доба: палац у Шарівці. Телеканал 1+1. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=yH4ylIutRuI&t=262s> (дата звернення: 10.04.2026).
42. Харківська ОВА замовила проєкт реставрації Шарівського замку. Харківський антикорупційний центр. 25.11.2025. URL: <https://anticor-kharkiv.org/our-work/kharkivska-ova-zamovyla-proyekt-restavratsii-sharivskoho-zamku/> (дата звернення: 30.04.2026).
43. Харьковские губернские ведомости. 1885. 23 марта.
44. Хушану А. Шарівський палац на Харківщині «законсервують». Слобідський край. 25.07.2023. URL: <https://www.slk.kh.ua/news/vlada/sarivskij-palac-na-harkivsini-zakonservuut.html> (дата звернення: 10.04.2026).
45. Шарівський замок. Юлія Світлична. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/svit.yuliya/posts/1704840052933822> (дата звернення: 10.04.2026).
46. Шарівський музей. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/groups/592780761879790> (дата звернення: 10.04.2026).
47. Шарівський палац за 1 хвилину. Ukraïner. Ukraïner. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7p3LUaJMEOU> (дата звернення: 10.04.2026).
48. Шарівський палац на Харківщині – понад рік без охорони, до будівлі почали навідуватися мародери. Укрінформ. 26.06.2023. URL:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3727816-sarivskij-palac-na-harkivsini-ponad-rik-ne-ohoronaetsa-do-budivli-pocali-naviduvatisa-maroderi.html> (дата звернення: 10.04.2026).

49. Шарівський палац. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/www.sharivka.org> (дата звернення: 10.04.2026).
50. Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/> (дата звернення: 10.04.2026).
51. Шарівський палац: руїна чи перлина? Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/single-post/2014/10/17/шарівський-палац-руїна-чи-перлина> (дата звернення: 26.04.2026).
52. BASF інвестує 25 грн з кожного проданого літра препарату Архітект в реставрацію Шарівського палацового-паркового комплексу. Kurkul.com. 15.06.2018. URL: <https://kurkul.com/news/12111-kompaniya-basf-investuye-25-grn-z-kojnogo-prodanogo-litra-preparatu-arhitekt-v-restavratsiyu-sharivskogo-palatsovogo-parkovogo-kompleksu> (дата звернення: 10.04.2026).
53. 1732 год. Перепись Ахтырского полка. Откуда родом. URL: <https://otkudarodom.ua/ru/1732-god-perepis-ahtyrskogo-polka-0> (дата звернення: 13.11.2025).
54. 1857 год. Из Историко-статистического описания Харьковской епархии. Откуда родом. URL: <http://www.otkudarodom.ua/ru/1857-god-iz-istoriko-statisticheskogo-opisaniya-harkovskoy-eparhii-8> (дата звернення: 13.11.2025).
55. Багале́й Д. И. Очерки из истории колонизации степной окраины Московского государства. Москва: Изд. Имп. О-ва Истории и Древностей Рос. при Моск. Ун-те, 1887. II, XVI, 614 с.
56. Беляев М. С., Чернігова Н. В. Наш край – Богодухівщина. Харків: Оригінал, 1993. 144 с.

57. Бірзова О. Ю. Цукрові перлини Слобожанщини // Історичні студії суспільного прогресу. 2016. Вип. 4. С. 20–25.
58. Гнезділо О. С. Документи Державного архіву Харківської області як джерело до історії садибно-паркового ансамблю с. Шарівка // Слобожанське культурне надбання: зб. ст. учених з пам'яткоохорон. роботи. Харків: Курсор, 2009. Вип. 2. С. 229–232.
59. Гнезділо О. Хроніка архівного життя // Харківський архівіст. 2009. № 2. С. 95–112.
60. Григоренко А. В., Клименко Ю. О. Сучасний стан Шарівського парку (Харківська область) // Проблеми екології та еволюції екосистем в умовах трансформованого середовища: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Чернігів, 11–12 жовт. 2018 р. Чернігів: Десна Поліграф, 2018. С. 256–260.
61. Енциклопедія історії України: Т. 2: Г – Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2004. 688 с.
62. Енциклопедія історії України: Т. 10. Т – Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2013. 784 с.
63. Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Харківська область / Ред. кол. тому: Сіроштан М. А. (голова редкол.), Астахов В. І., Бурик Г. Г., Голиков С. З., Драч А. С., Дяченко М. Т., Колісник М. К., Ксензенко М. І., Лавриненко Л. Л., Мірошников І. Я., Михаєвич М. А., Окладной Г. М., Островський С. Я., Романенко К. Ф., Рущенко П. Т., Рибалка І. К., Селіванов В. М. (відп. секр. редкол.), Склярів Ю. О., Слюсарський А. Г., Сиров П. К., Шиян К. К., Ярмолів О. М. АН УРСР. Інститут історії. Київ: Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1967. 664 с.

64. Колесов А. Шаровская экономия // Сельское хозяйство и лесоводство. 1875. № 9. С. 7–16.
65. Леоненко Н. А., Холодок В. Д., Тюріна Д. М. Роль обласного Комунального закладу «Харківський організаційно-методичний центр туризму» у розвитку регіонального туристичного потенціалу // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2025. Вип. 1. С. 257–266. DOI: 10.52363/2414-5866-2025-1-28.
66. Леопольд Кениг. Откуда родом. URL: <http://www.otkudarodom.ua/ru/leopold-kenig-informaciya-dlya-mulfilma> (дата звернення: 13.11.2025).
67. Лукомский Г. К. Старинные усадьбы Харьковской губернии. Петербург: [б. и.], 1917. 339 с.
68. Пушкарь-Браунинг В. И. Кениг Леопольд Егорович, 1821–1903. Харьков: Точка, 2018. 123 с.
69. Руднева І. М., Глонь І. В., Грабовська Т. О., Пузіна К. І. Збереження архітектурної спадщини України шляхом реконструкції історичних будівель як чинник розвитку ідентичності нації // Містобудування та територіальне планування. 2021. Вип. 77. С. 398–409.
70. Соловьев В. О., Сидоров В. И. Приоритеты Харьковщины. Харьков: [б. и.], 2014. 148 с.
71. Строковский Л. Н. Шаровский парк. Харьков Прапор, 1978. 48 с.
72. Трачук О. Розвиток інноваційного кластерного туризму в Україні // Українознавство. 2025. № 4(97). С. 183–200. DOI: [https://doi.org/10.17721/2413-7065.4\(97\).2025.345108](https://doi.org/10.17721/2413-7065.4(97).2025.345108).
73. ФИЛАРЕТ (Д. Г. Гумилевский). Историко-статистическое описание Харьковской Епархии. В 2-х т. Том 1. Харьков: Харьковский частный музей городской усадьбы, 2011. 416 с.

74. ФИЛАРЕТ (Д. Г. Гумилевский). Историко-статистическое описание Харьковской Епархии. Том 2: Перечень храмов Харьковской епархии на 1917 г. (издание 1852 г.). Харьков: [б. и.], 2005. 108 с.
75. Харченко О. О. Парк «Шарівський» – пам'ятка архітектури та садово-паркового мистецтва України національного значення // Слобожанське культурне надбання: зб. ст. молодих учених. Харків: Курсор, 2008. Вип. 1. С. 145–153.
76. Шалагінова І. Ф. Популяризація культурної спадщини як компонент ефективного управління об'єктами культурної спадщини // Софійські читання. Матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Пам'ятки Національного заповідника “Софія Київська”: культурний діалог поколінь». Київ, 2009. С. 526–529.
77. Шарівка. Парково-архітектурно-туберкульозна перлина Ольховських та Кеніга. Україна Інкогніта. URL: <https://ukrainaincognita.com/palatsy-ta-sadyby/sharivka-parkovo-arkhitekturno-tuberkulozna-perlyna-olkhovskykh-ta-keniga> (дата звернення: 24.05.2026).
78. Шарівська перлина. Шарівський палац. URL: <https://www.sharivka.org/about> (дата звернення: 26.11.2025).
79. Шмат В. В. Благоустрій території парку «Шарівка» в смт Шарівка Богодухівського району Харківської області: кваліфікаційна робота бакалавра / Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; кер. Т. О. Черноносова. Харків, 2025. 88 с.
80. Яровий С. М., Слободянюк С. О. Реабілітація та концепція розвитку палацово-паркового комплексу «Садиба» в смт Шарівка Харківської області // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. 2019. № 3. С. 103–110.
81. Böhme W. Die Familie des Leopold Georg (Jegorowitsch) Koenig, des „Zuckerkönigs von Russland“ // Koenigiana. 2016. Bd. 10, nr. 1. S. 3–40.

82. Kuphaldt G. Die Parkanlagen in Scharowka // Die Gartenkunst. 1909. Bd. XI, nr. 12. S. 201–204.
83. Rachkov Ye. Challenges to the Preservation of Ukraine’s Cultural Heritage during the Russo-Ukrainian War: Reflections of Experts for the “City And War Project” // Futuribili. Rivista di studi sul futuro e di previsione sociale. 2025. Vol. XXVIII. Iss. 1/2. PP. 63-83. DOI: <https://www.doi.org/10.13137/1971-0720/37599>.

ДОДАТКИ

Рис. 1. Шарівський палац за часів існування Тубсанаторію

Джерело:

https://static.wixstatic.com/media/72b401_8290968602cf4970a07dccb1afbb76a7.jpg/v1/fill/w_957,h_634,al_c,q_85.usm_0.66_1.00_0.01,enc_auto/72b401_8290968602cf4970a07dccb1afbb76a7.jpg

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

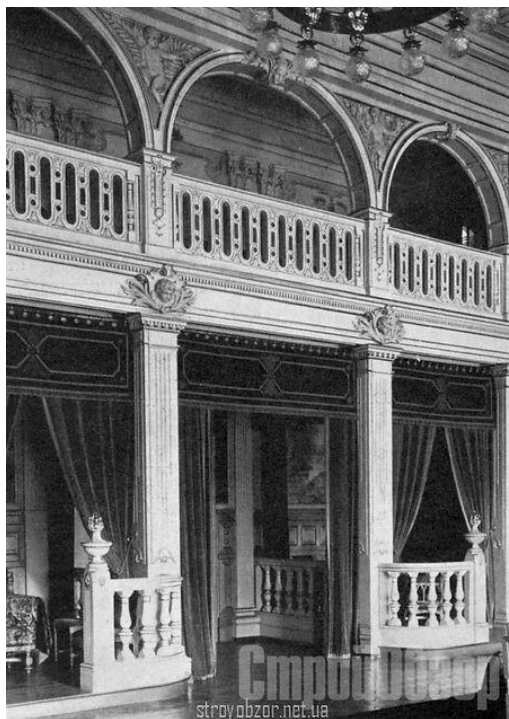

Рис. 2. Інтер'єр Шарівського палацу Л. Кеніга

Джерело:

https://static.wixstatic.com/media/72b401_31a9631b4a83498eab4797a0315ea70b.jpg/v1/fill/w_454,h_634,al_c,q_80.usm_0.66_1.00_0.01,enc_auto/72b401_31a9631b4a83498eab4797a0315ea70b.jpg

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

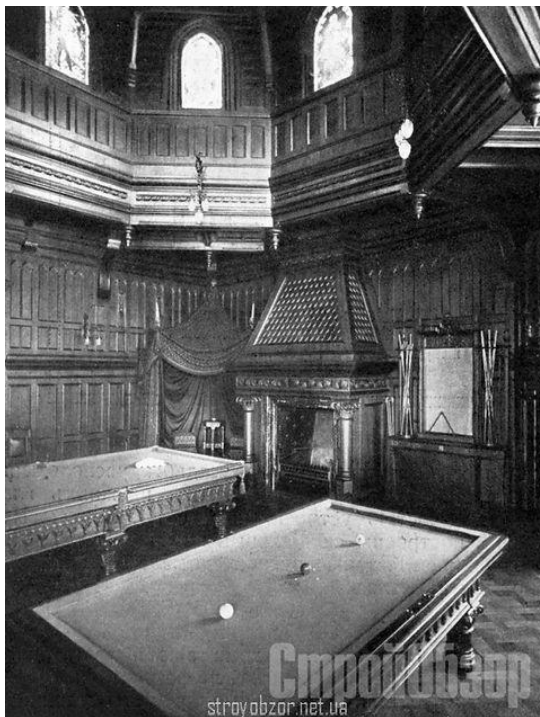

Рис. 3. Дубова зала Шарівського палацу

Джерело:

https://static.wixstatic.com/media/72b401_858169c4b2304765a9f04963ec49650b.jpg/v1/fill/w_482,h_634,al_c,q_80,usm_0.66_1.00_0.01,enc_auto/72b401_858169c4b2304765a9f04963ec49650b.jpg

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

Рис. 4. Бенкетна зала - найрозкішніша у палаці

Джерело:

https://static.wixstatic.com/media/72b401_e817d570ac494ca48e8aa7ca51910cce.jpg/v1/fill/w_489,h_634,al_c,q_80,usm_0.66_1.00_0.01,enc_auto/72b401_e817d570ac494ca48e8aa7ca51910cce.jpg

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

Рис. 5. Шарівський палац фото кінця XIX ст.

Джерело: https://static.wixstatic.com/media/72b401_e0d40d51cbee4581a00c408d847f183b.gif

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

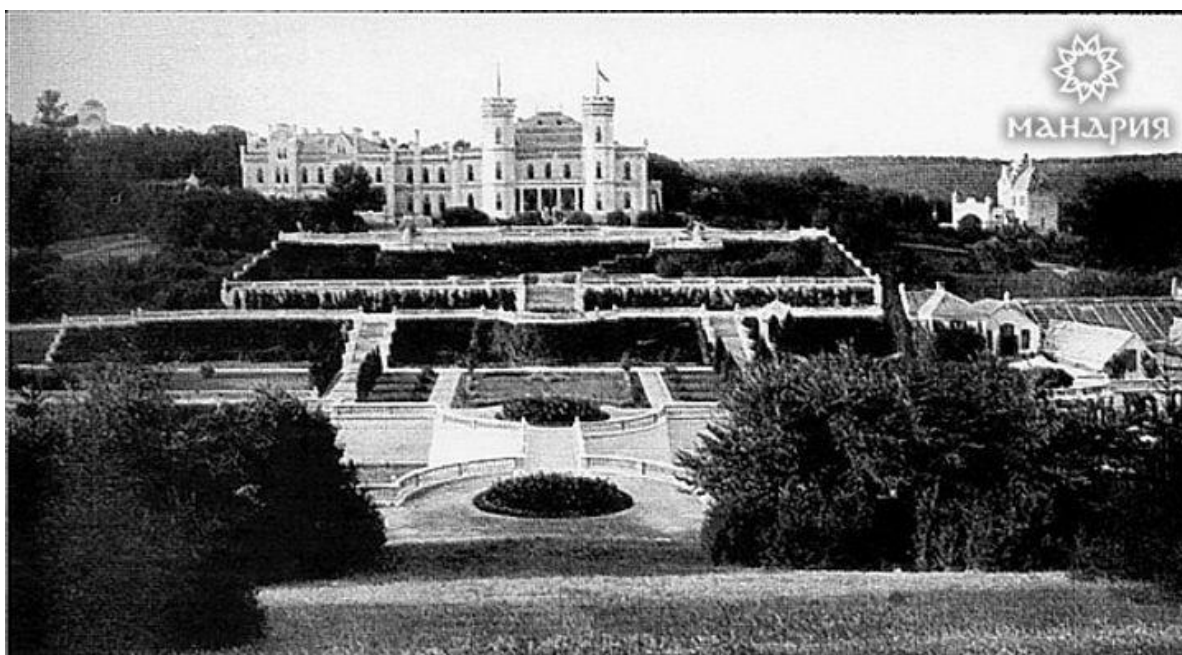

Рис. 6. Шарівський палац на початку XX ст. –
добудоване жиле крило та перебудовані башти

Джерело:

https://static.wixstatic.com/media/72b401_3ea1d3fd8b1440d78b56c5884ecf2f16.jpg/v1/fill/w_720,h_395,al_c,lg_1,q_80,enc_auto/72b401_3ea1d3fd8b1440d78b56c5884ecf2f16.jpg

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

Рис. 7. Палац за часів існування Тубсанаторію

Джерело:

https://static.wixstatic.com/media/72b401_04b967d9ae6b4fca84a848653e507f14.jpg/v1/fill/w_768,h_517,al_c,lg_1,q_85,enc_auto/72b401_04b967d9ae6b4fca84a848653e507f14.jpg

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

Рис. 8. Інтер'єр палацу

Джерело:

https://static.wixstatic.com/media/72b401_b959e95b1a45492f94f444a489746203.jpg/v1/fill/w_800,h_633,al_c,q_85,enc_auto/72b401_b959e95b1a45492f94f444a489746203.jpg

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

Рис. 9. Будуар

Джерело:

https://static.wixstatic.com/media/72b401_83275834ecfd46b49fb0d0ee89fc92a1.jpg/v1/fill/w_484,h_634,al_c,q_80,usm_0.66_1.00_0.01,enc_auto/72b401_83275834ecfd46b49fb0d0ee89fc92a1.jpg

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

Рис. 10. Замкові манеж і конюшні

Джерело: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка. Зіньків: Харків: F&V studio, 2023. С. 90.

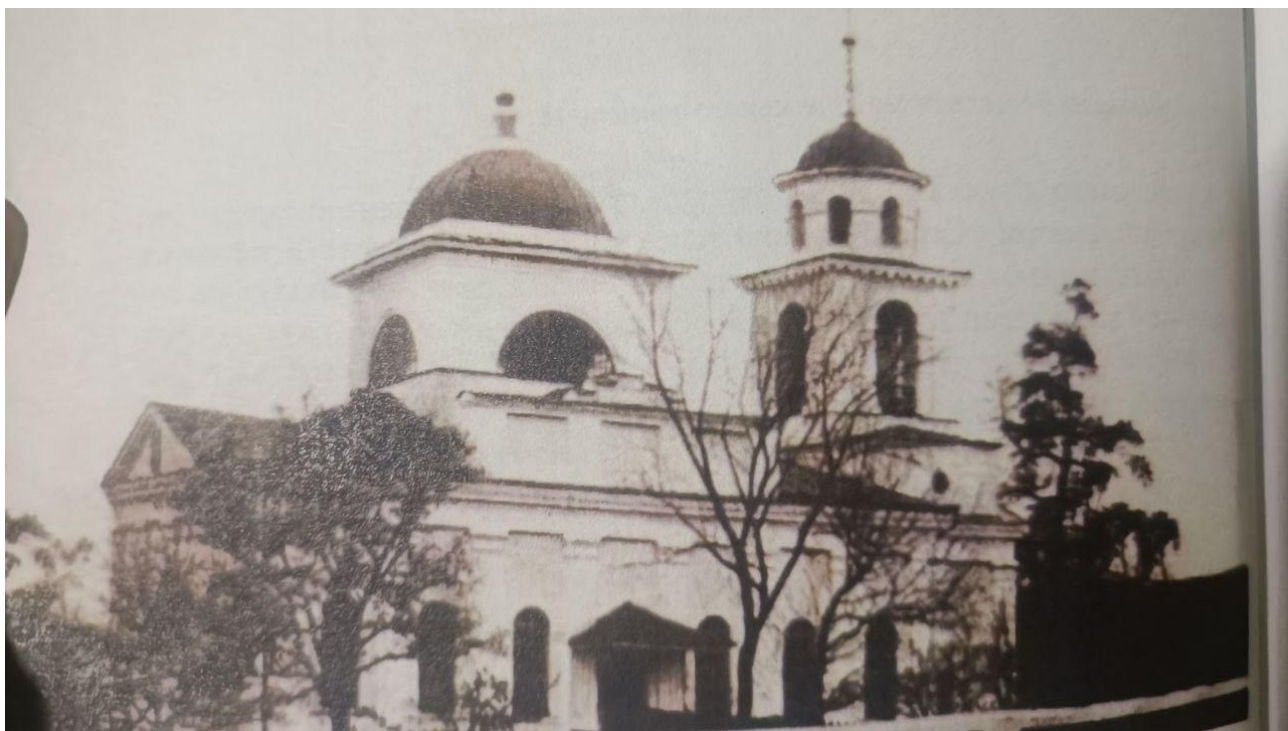

Рис. 11. Шарівська церква Пресвятого Благовіщення (1836–1940 рр.)

Джерело: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка. Зіньків: Харків: F&V studio, 2023. С. 28.

Рис. 12. Електростанція і казарма для робочих

Джерело: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка. Зіньків: Харків: F&V studio, 2023. С. 92.

Рис. 13. Будівля господарського двору (дім керуючого). Головний фасад.

На сучасному етапі – будівля Шарівського музею

Джерело: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка. Зіньків: Харків: F&V studio, 2023. С. 92.

Рис. 14. Шарівський палац – сучасне фото 2025р.

Джерело: <https://telegraf.com.ua/static/storage/originals/c/fe/5b68ef5dfb854c2010be9ab1d361cfec.jpg>

Телеграф, <https://news.telegraf.com.ua/ukr/obshhestvo/2025-11-04/5924705-pervyy-vladelets-proigral-ego-v-karty-gde-v-ukraine-est-polnostyu-belyy-sakharnyy-zamok-foto>

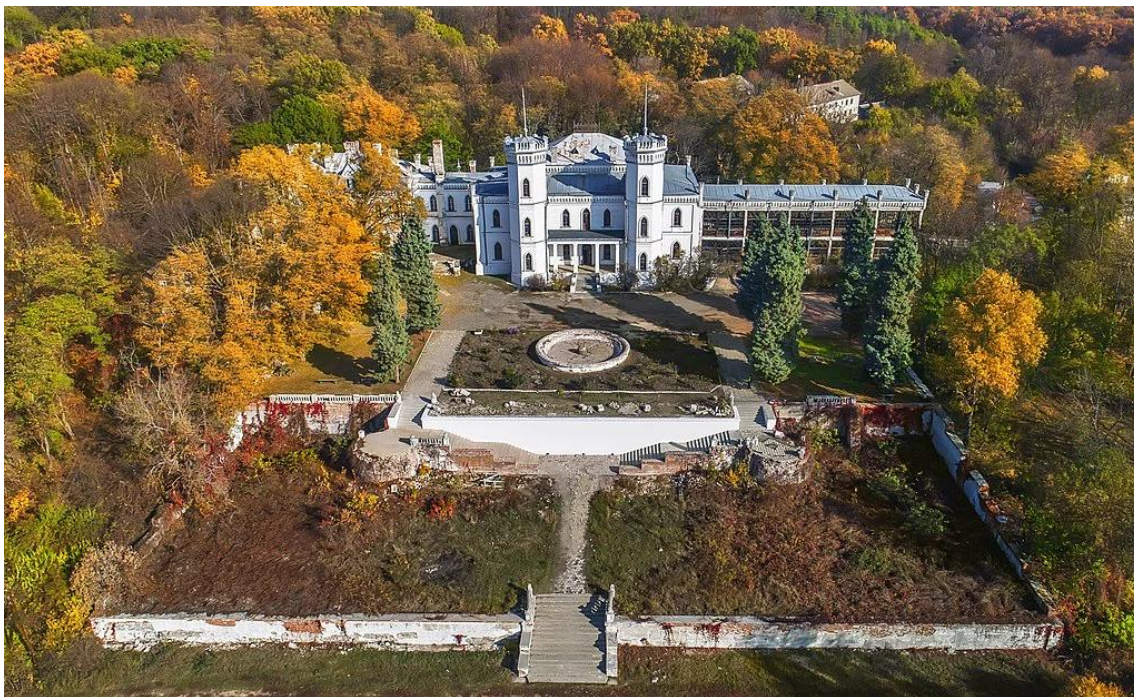

Рис. 15. Палац з висоти пташиного польоту 2025 р.

Джерело: https://telegraf.com.ua/static/storage/thumbs/1400-*/0/f5/5d0bdb33-6587236f18ffb8f54b214cb8ad16cf50.webp?v=2994_1

Телеграф, <https://news.telegraf.com.ua/ukr/obshchestvo/2025-11-04/5924705-pervyy-vladelets-proigral-ego-v-karty-gde-v-ukraine-est-polnostyu-belyy-sakharnyy-zamok-foto>

Рис. 16. Руїни Шарівського палацу, 2025 р.

Джерело: https://place-kharkiv.com/wp-content/uploads/2025/10/photo_2025-10-24_16-26-58.jpg

Place Kharkiv, <https://place-kharkiv.com/my-vtrachaiemo-sharivskiy-palats-yak-pomyraie-perlyna-kharkivshchyny/>

Рис. 17. Сучасний стан палацу, 2025 р.

Джерело: https://place-kharkiv.com/wp-content/uploads/2025/10/photo_2025-10-24_16-26-58-2.jpg
 Place Kharkiv, <https://place-kharkiv.com/my-vtrachaiemo-sharivskyi-palats-yak-pomyraie-perlyna-kharkivshchyny/>

Рис. 18. Сучасний стан палацу, 2025 р.

Джерело: https://place-kharkiv.com/wp-content/uploads/2025/10/photo_2025-10-24_16-26-48-3.jpg
 Place Kharkiv, <https://place-kharkiv.com/my-vtrachaiemo-sharivskyi-palats-yak-pomyraie-perlyna-kharkivshchyny/>

Рис. 19. Альтанка поблизу палацу, 2025 р.

Джерело: https://place-kharkiv.com/wp-content/uploads/2025/10/photo_2025-10-24_16-26-49-2.jpg
 Place Kharkiv, <https://place-kharkiv.com/my-vtrachaiemo-sharivskyi-palats-yak-pomyraie-perlyna-kharkivshchyny/>

Рис. 20. Сучасний стан палацу, 2025 р.

Джерело: https://place-kharkiv.com/wp-content/uploads/2025/10/photo_2025-10-24_16-26-51-2.jpg
 Place Kharkiv, <https://place-kharkiv.com/my-vtrachaiemo-sharivskyi-palats-yak-pomyraie-perlyna-kharkivshchyny/>

Рис. 21. Сучасний стан палацу, 2025 р.

Джерело: https://place-kharkiv.com/wp-content/uploads/2025/10/photo_2025-10-24_16-26-54-7.jpg
Place Kharkiv, <https://place-kharkiv.com/my-vtrachaiemo-sharivskyi-palats-yak-pomyraie-perlyna-kharkivshchyny/>

Рис. 22. Сучасний стан господарських споруд, 2025 р.

Джерело: https://place-kharkiv.com/wp-content/uploads/2025/10/photo_2025-10-24_16-26-47-6-1.jpg
Place Kharkiv, <https://place-kharkiv.com/my-vtrachaiemo-sharivskyi-palats-yak-pomyraie-perlyna-kharkivshchyny/>

Рис. 23. Сучасний стан гостьової кімнати на першому поверсі

Джерело:

https://static.wixstatic.com/media/72b401_c8a4d875b4854da29cdfdca3acb8985c.jpg/v1/fill/w_777,h_583,al_c,q_85.usm_0.66_1.00_0.01.enc_auto/72b401_c8a4d875b4854da29cdfdca3acb8985c.jpg

Шарівський палац, <https://www.sharivka.org/photo>

Рис. 24. Сучасний стан бальної зали

Джерело: <https://travels.in.ua/api/Photo/PhotoStreamCPOI/40221>

Inclusive Travels in Ukraine, <https://travels.in.ua/index.php/locality/12784/sharivka-urban-village>

Рис. 25. Сучасний стан оздоблення палацу

Джерело: https://photos.drymba.com/drb/001/236/48654_ca2_ht8nwb.jpg
Дримба, <https://drymba.com/uk/1034215-palatso-parkovyy-kompleks-sharivskyy-sharivka>

Рис. 26. Стан правого крила палацу, 2025 р.

Джерело: https://place-kharkiv.com/wp-content/uploads/2025/10/photo_2025-10-24_16-26-47.jpg
Place Kharkiv, <https://place-kharkiv.com/my-vtrachaiemo-sharivskiy-palats-yak-pomyraie-perlyna-kharkivshchyny/>

Рис. 27. Сучасний стан палацу, 2025 р.

Джерело: https://place-kharkiv.com/wp-content/uploads/2025/10/photo_2025-10-24_16-26-47-6.jpg
Place Kharkiv, <https://place-kharkiv.com/my-vtrachaiemo-sharivskyi-palats-yak-pomyraie-perlyna-kharkivshchyny/>

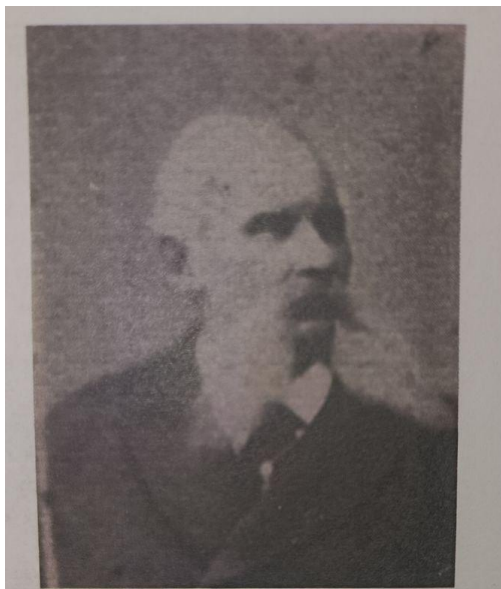

Рис. 28. Кристіан Генріх Гебенштрейт

Джерело: Твердохліб Н. М. Моя країна Шарівка. Зіньків: Харків: F&V studio, 2023. С. 33.

Рис. 29. Леопольд Єгорович Кеніг

Джерело: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/uk/1/17/Kenig_1.jpg

Рис. 30. Юлій Леопольдович Кеніг

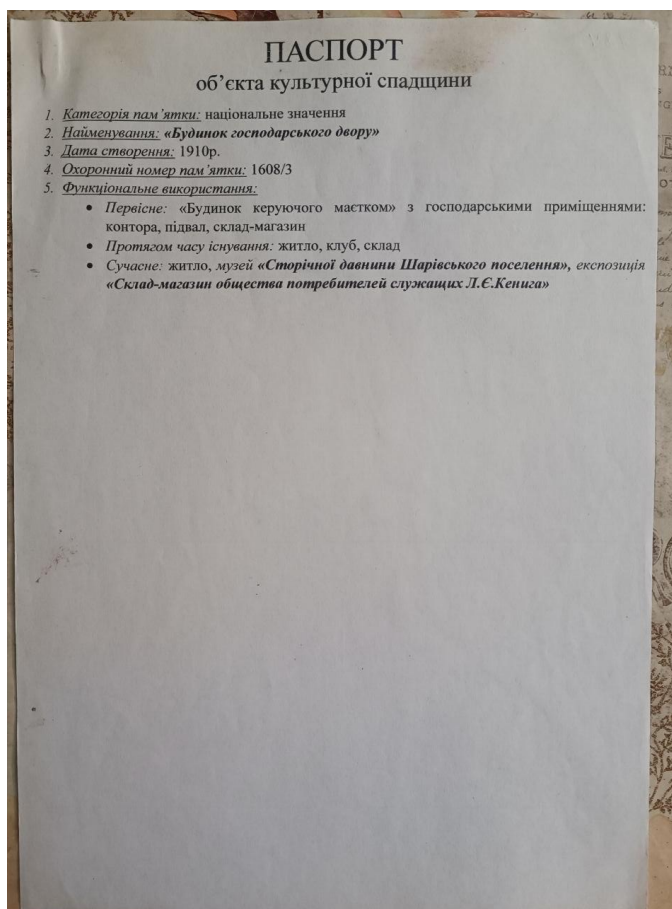
Джерело: <https://tse4.mm.bing.net/th/id/OIP.oZNCs5rZ6FjS1CQqWkq-hwHaKG?rs=1&pid=ImgDetMain&o=7&rm=3>

Рис. 31. План Шарівського палацово-паркового комплексу

Джерело: https://photos.drymba.com/drb/001/236/48680_b19_ht8nwo.jpg

Дримба, <https://drymba.com/uk/1034215-palatso-parkovyy-kompleks-sharivskyy-sharivka>

ПАСПОРТ об'єкта культурної спадщини

1. Категорія пам'ятки: національного значення
2. Найменування: «Будинок господарчого двору».
3. Історична назва: «**Будинок керуючого економією**».
4. Дата створення об'єкта: 1910 р.
4. Місцезнаходження: Харківська область, Богодухівського району, смт. Шарівка, вулиця Санаторська (Пролетарська) 7.
5. Охоронний номер пам'ятки: 1608/3
6. Дата і номер рішення: відповідно до яких об'єкт взято на державний облік та визначено категорії пам'ятки. «Прийнято на облік Постановою Ради Міністрів УРСР від 06.09.1979р. №442»
7. Власник: Балансоутримувач - Шарівська селищна рада, одна квартира у приватній власності.
Технічний паспорт будівлі: КП «Богодухівський бюро технічної інвентаризації» 01.12.2003р.
8. Функціональне використання:
  - Переїсне: житловий будинок з господарськими приміщеннями.
  - Протягом часу існування об'єкта: житло, клуб, склад.
  - Сучасне: «Музей історичної давнини Шарівського поселення», експозиція «Склад-магазин общества потребителей служащих Кеніга», житлові квартири.
9. Історичні дані про об'єкт:
Паладо-парковий комплекс «Шарівка» формувався з 1887р. по 1913р. під впливом господарської і культурної діяльності всіх його власників деякий час маєтком володіли брати Гебенштрейт.
Х.І.Гебенштрейт, ботанік-аматор, вирощував екзотичні рослини. Він значно розширив парк і наповнивши його новими рослинами і акліматизаційного саду І.І.Каразіна та інших парків Росії із-за кордону. Комплекс набув закінченості коли садиба перейшла у володіння барона Л.С.Кеніга. Економічною основою існування садиби було крупне селянське капіталістичне господарство. При бароні Леопольді Кеніга, наприкінці 1890-х – напочатку 1900-х р-р. цивільним інженером К.Е.Штольц за проектом німецького архітектора Якобі (Вісбаден) були побудовані будинки манежу і ситаліні (не збереглися), гараж, електростанція, приміщення для службовців (казарми), каретні сараї і будинок керуючого маєтком (будинку садівника), прибудовані оранжереї.
У 1910-1913 р. Петербурзького будівельного фірмою «Мириц і Герасимов» побудовані фазанники, будинок фазан'єра і будинок керуючого економією на господарському дворі.
Після жовтневої революції у 1923 році маєток перейшов у використання радгоспу ім. Я.М.Свердлова. з 1925 року на території садиби розміщувався протитуберкульозний санаторій.
10. Розташування об'єкта та його роль у навколишньому середовищі:
Господарський двір (Г.Д.) маєтку знаходиться в східній частині (маєтку) садиби. Будівлі Г.Д. утворюють цільний ансамбль, що входить в єдину об'ємно-планувальну структуру садиби. Основою цієї композиції є 2-і перпендикулярні вісі, на перетині яких була сформована площа перед манежем на одній осі розташовані: будинок керуючого

економією, гараж, електростанція, казарми. Друга вісь замикаються на під'їзній алеї до палацу і на ній знаходиться: манеж зі станціями та ворота з господарського двору з флангів замикаються каретними сараями.

11. Опис об'єкта:
Будівля цегляна одно-двох-поверхова з підвалом. Об'ємно-планувальне рішення терасного типу обумовлено розташуванням будівлі біля підосви крутого схилу пагорба на першому поверсі, частково заглибленому у схил, частково виступаючому відносно стін головного фасаду житлових приміщень другого поверху, розміщувались зала, службові приміщення, комора на рівні другого поверху, на схилі пагорба, виконана тераса, що фактично виконувала роль при домова. Території входу до житлових приміщень другого поверху улаштовані з тераси у торцях будинку і по центру дворового фасаду. Тамбури торгових входів розміщені у ризалітах, що завершуються високими баштами і шоломоподібним завершенням вінчаним шпилем. На терасу до входів у квартири піднімалися симетричними криволінійними пандусами, що виконані з боку східної і західної торців. Підпорні стіни пандусів з цегляним огороженням включені у композицію будівлі. У верхньому ярусі башт – оглядові майданчики. Віконні і дверні прорізи одно верхньої частини мають лучкове завершення, вікна здвосні, прикрашені сандриками з інтонацією замкового каменя.
12. Перелік складових ансамблю будівель національного значення:
  - «Палац» – охоронний номер 1608/1
  - «Будинок варті» - охоронний номер 1608/2
  - «Будинок господарського двору» - охоронний номер 1608/3
  - «Будинок лісничого» - охоронний номер 1608/4
  - «Парк» - охоронний номер 708
- Місцевого значення:
  - «Будинок управляючого замком» - охоронний номер 640/1
  - «Службові корпуси» - охоронний номер 640/2, 640/3
  - «Фазанники» - охоронний номер 640/4, 640/5
  - «Будинок жилий» - охоронний номер 640/6
  - «Бесідка – колодязь» охоронний номер 640/7
13. Оцінка антропологічної архітектурної, естетичної, етнографічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності об'єкта:
Будинок зведений в архітектурних формах стилю «модерн». Будівля належить до різного для замських садибних садибних комплексів типу будівель багатофункціонального призначення – терасний тип.

ПАСПОРТ об'єкта культурної спадщини

1. Категорія пам'ятки: місцевого значення
2. Найменування: Житлий будинок, службовий корпус садиби.
Історична назва: «Каретний сарай»
3. Місцезнаходження: Харківська область, Богодухівського району, смт. Шарівка, вулиця Санаторська (Пролетарська) 6.
4. Дата створення об'єкта: 1910-ті роки
5. Охоронний номер пам'ятки: 640/2 (640/3)
6. Дата і номер рішення: прийнято на облік рішенням Харківського обл.виконкому від 05.08.1992р. №61
7. Функціональне використання:
  - *Первісне*: житловий будинок, каретний сарай
  - *Протягом часу існування об'єкта*: 1925-2005р. житловий будинок, пошта, пекарня
  - *Сучасне*: житловий будинок, каплиця
8. Історичні дані про об'єкт (див. паспорт «Будинок керуючого економією» стр. 2)
9. Опис об'єкта: Складається з декількох різної висоти об'єктів: прямокутний об'єм будівлі, витягнутий вздовж осі захід-схід, до західного фасаду примикає двоповерховий об'єм і двох'ярусною баштою. Увінчує башту шатрове покриття зі шпилем. Прямокутний основний об'єм – одноповерховий, покрівля над ним скатна, на східному торці – шоломоподібний купол зі шпилем. Дверні і віконні прорізи будівлі стрічасті, прикрашені мандриками, на другому поверсі башти, де застосований фахтverk – прямокутні.
Архітектура будівлі вирішена в еклектичних формах з використанням заходів стилістичних модерну і готики. Планувальна схема ландшафтна, де будівлі влаштовано декілька входів
10. Цінність об'єкту мають: об'ємно-просторове та планувальне рішення, архітектурно-художнє рішення фасадів та їх оздоблення, автентичні елементи інтер'єру.

ПАСПОРТ об'єкта культурної спадщини

1. Категорія пам'ятки: місцевого значення
2. Найменування: «Службовий корпус» садиби («Каретний сарай»).
3. Дата створення: 1910-ті роки
4. Охоронний номер: 640/3 (640/2)
5. Дата і номер рішення: прийнято на облік рішенням Харківського обл.виконкому від 08.08.1992р. №61
6. Балансоутримувач: Шарівська селищна рада
7. Функціональне використання:
  - *Первісне*: каретні сарай
  - *Протягом часу існування*: 1925-2005р. житловий будинок, лікарня
  - *Сучасне*: житловий будинок

ПАСПОРТ об'єкта культурної спадщини

1. Категорія пам'ятки: місцевого значення
2. Найменування: житлові будинки
Історична назва: «Казарма для службовців»
3. Дата створення об'єкта: 1910-ті роки
4. Місцезнаходження: Харківська область, Богодухівського району, смт. Шарівка, вулиця Санаторська (Пролетарська) 4.
5. Охоронний номер пам'ятки: 640/6
6. Дата і номер рішення: відповідно до яких об'єкт взято на облік державою та визначено категорії пам'ятки. Прийнято рішенням Харківського облвиконкому від 05.08.1992р. №61
7. Функціональне використання:
  - *Первісне*: казарми для робітників
  - *Протягом часу існування об'єкта*: дитячий садок, житловий будинок
  - *Сучасне*: житловий будинок
8. Історичні дані про об'єкт:

Серед документів, наявних в обласному архіві. Що пов'язані з історією садиби в Шарівці, найстаріший датується 1804 роком. Це економічний примітки, в яких описується маєток Ольховських. Однак будь-яких свідчень про те яким чином садиба перейшла до Леопольда Кеніґа, не має. Документів, пов'язаних з ім'ям Кеніґа взагалі небагато. Один з найбільш повних – це книга, в якій описується якою була садиба і сам замок в той час. Фото школи, фельдшерського пункту, гуральні, а також детальний опис системи спуску і наповнення води. Один з найцінніших документів – особисте звернення Леопольда Кеніґа до губернатора з проханням дозволити провести в Шарівці електрику.

Ансамбль садиби остаточно сформулювався при її останніх володарях – Л.С. та Ю.Л.Кюніґах (з 1894 по 1917 роки), при цьому площа зросла до 70 га. У червні 1894 року, як повідомляє губернська газета «Ожний Край», маєток у Шарівці придбав цукрозаводчик Леопольд Кеніґ за 1 млн. 100 тисяч рублів. Відомості про зведення палацу і етапи його будівництва не виявлені. У статті «До зводу пам'яток харківської області» зазначено громадським інженером К.Є.Штольц за проектом німецького архітектора Якобі були зведені манеж, стайні, гараж, електростанція, приміщення для робітників та інші будівлі. Ймовірно що в той же час були зведені і каретні сараї та будинок керуючого замком. У 1923 році маєток перейшов у використання до радгоспу ім. Свердлова. З 1925 по 2005 роки розміщувався спеціалізований протитуберкульозний санаторій. Після його більшості будівель і споруд не використовується.

Комплекс садиби є найбільш визначним із збережених на Харківщині палацово-паркових комплексів, в якому збереглися композиційно-просторова структура і майже всі будівлі.

9. Опис об'єкта:

Прямокутний об'єм будівлі, витягнутий в плані вздовж осі захід-схід, до східного торцевого фасаду приймає квадратна в плані триярусна башта. Третій ярус башти в плані являє собою квадрат зі зрізаними кутами. Унікале башту пілоподібний купол зі шпилем.

Прямокутний основний об'єм – одноповерховий з мансардою, покрівля, над ним скотня. Двері і вікни прорізи – стрілочасті, прикрашені сандриками.

Архітектура будівлі вирішена в еkleктичних формах з використанням стилістичних заходів модерну і готики. До будівлі влаштовано п'ять входів: з боку східного фасаду до приміщень колишнього дитячого садочку, з боку півночі – через прибудовану дерев'яну галерею з двомаршовими дерев'яними сходами до житлових приміщень 2-го мансардного поверху, два з боку західного і один з південного фасаду. Під частиною будівлі є підвал.

10. Перелік складових ансамблю пам'ятки архітектури національного значення:

- «Парк ландшафтний» - охоронний номер 708 списку пам'яток архітектури, затвердженого постановою Ради Міністрів України від 24.08.1976 р. №970
- «Палац» - охоронний номер 1608/1 списку пам'яток архітектури, затвердженого постановою Ради Міністрів України від 06.09.1976 р. №442
- «Будинок варті» - охоронний номер 1608/2 списку пам'яток архітектури, затвердженого постановою Ради Міністрів України від 06.09.1976 р. №442
- «Будинок господарського двору» (керуючого маєтком) - охоронний номер 1608/3 списку пам'яток архітектури, затвердженого постановою Ради Міністрів України від 06.09.1976 р. №442
- «Будинок лісника» - охоронний номер 1608/4 списку пам'яток архітектури, затвердженого постановою Ради Міністрів України від 06.09.1976 р. №442

Місцевого значення:

- «Будинок керуючого замком» - охоронний номер 640/1
- «Службовий корпус» (каретний сарай) - охоронний номер 640/2. Списку пам'яток архітектури, затвердженого рішенням Харківського обл.виконкому від 05.03.1992 №61
- «Службовий корпус» (каретний сарай) - охоронний номер 640/3. Списку пам'яток архітектури, затвердженого рішенням Харківського обл.виконкому від 05.03.1992 №61
- «Фазанник» - охоронний номер 640/4. Списку пам'яток архітектури, затвердженого рішенням Харківського обл.виконкому від 05.03.1992 №61
- «Фазанник» - охоронний номер 640/5. Списку пам'яток архітектури, затвердженого рішенням Харківського обл.виконкому від 05.03.1992 №61
- «Житловий будинок» (казарма) - охоронний номер 640/6. Списку пам'яток архітектури, затвердженого рішенням Харківського обл.виконкому від 05.03.1992 №61
- «Альтанка- колодязь» охоронний номер 640/7. Списку пам'яток архітектури, затвердженого рішенням Харківського обл.виконкому від 05.03.1992 №61

11. Оцінка цінності об'єкта:

Садибний комплекс «Шарівка» має цінність як приклад заміської садибної забудови кінця ХХІ - початок ХХ ст.

«Жилий будинок» - є його невід'ємною складовою, об'єкт зберіг значною мірою свою форму та матеріально-технічну структуру, історичні прошакування. Відповідає пастишим критеріям – вплинув на розвиток культури, архітектури, містобудування.

Цінність об'єкту мають: об'ємно-просторове та планувальне рішення, архітектурно-художнє рішення, фасадів та їх оздоблення, автентичні елементи інтер'єрів.

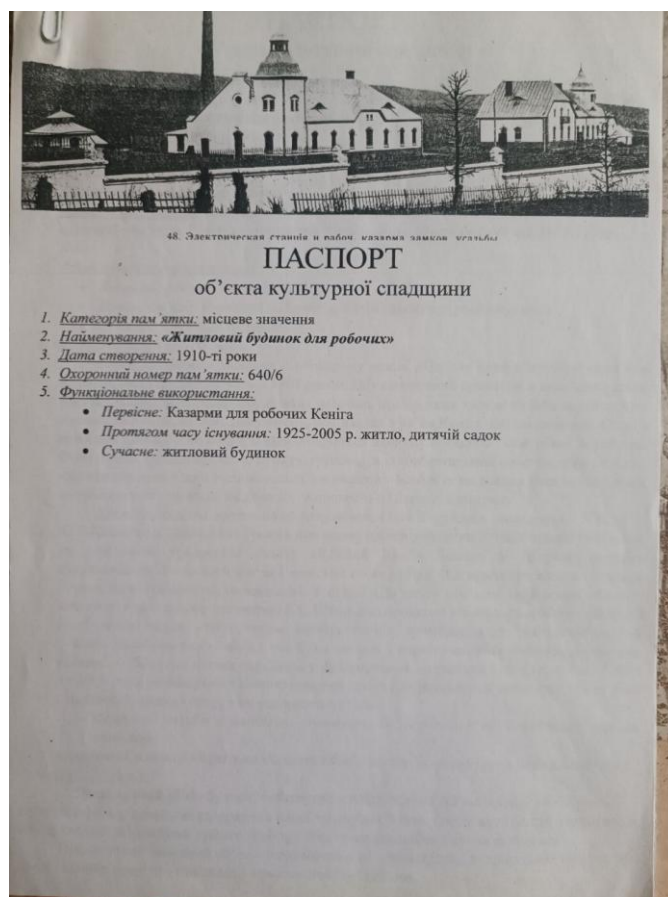
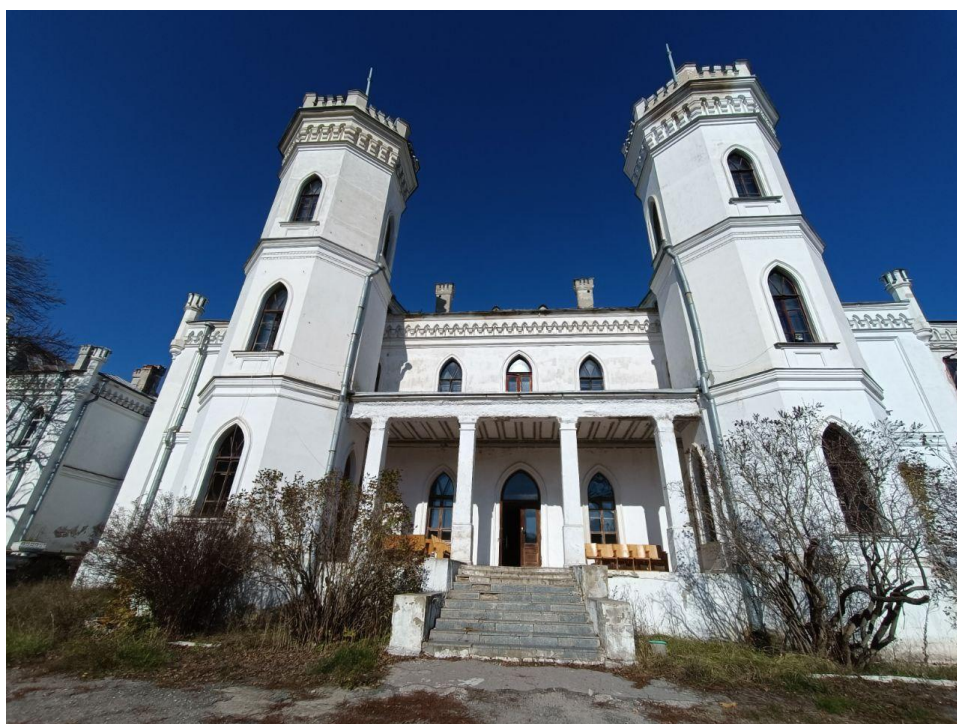

Рис. 32–39. Неофіційні паспорти деяких об'єктів культурної спадщини, що знаходяться на території Шарівського палацово-паркового комплексу.
Джерело: Шарівський музей.

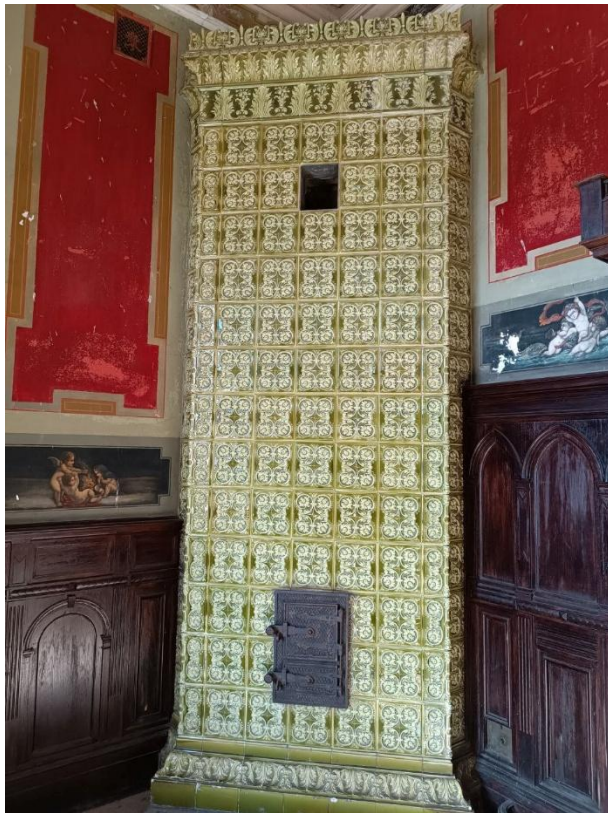

Рис. 40–52. Сучасний стан Шарівського палацу, 2022 р.
Джерело: В. Маляренко.

РЕЗЮМЕ

до дипломної роботи бакалавра на тему:

«Шарівський палац: історія створення та проблеми збереження»

студентки історичного факультету

Вікторія Маляренко

Дипломна робота присвячена дослідженню Шарівського палацу як культурно-історичного феномену та складової садибної архітектури Харківщини XIX ст. Метою дослідження є комплексний аналіз пам'яткоохоронних аспектів збереження та використання Шарівського палацово-паркового комплексу на сучасному етапі, що передбачає вивчення історії його створення та подальших трансформацій. Джерельна база дослідження включає кілька груп джерел: архівні матеріали, нормативно-правові акти, документи особового походження, путівники та інтернет-ресурси. Робота ґрунтується на загальнонаукових, загальноісторичних та міждисциплінарних методах дослідження. Перший розділ присвячено історії створення та сучасному стану Шарівського палацово-паркового комплексу. Другий розділ розкриває пам'яткоохоронні аспекти збереження та використання комплексу на сучасному етапі. Робиться висновок, що Шарівський палацово-парковий комплекс належить до визначних пам'яток архітектури й садово-паркового мистецтва, тому його охорона потребує комплексного підходу, який передбачає поєднання системної державної підтримки, міжнародного співробітництва та активної участі громадськості.

Ключові слова: Шарівський палац, палацово-парковий комплекс, культурна спадщина, селище Шарівка, Харківська область, Україна, XIX – початок XXI ст.

SUMMARY

of the Bachelor's thesis entitled:

“The Sharivka Palace: Construction History and Preservation Challenges”

by Viktoriia Maliarenko

a student of the Faculty of History

The Bachelor's thesis is devoted to the study of the Sharivka Palace as a cultural and historical phenomenon and as an element of manor architecture in nineteenth-century Kharkiv region. The aim of the research is a comprehensive analysis of the heritage protection aspects of the preservation and use of the Sharivka palace and park complex at the present stage, including an examination of its construction history and subsequent transformations. The source base comprises several groups of sources, including archival materials, legal and regulatory acts, ego-documents, guidebooks, and online resources. The study is based on general scientific, historical, and interdisciplinary research methods. The first chapter addresses the history of construction and the current condition of the Sharivka palace and park complex. The second chapter examines heritage protection aspects of its preservation and contemporary use. The study concludes that the Sharivka palace and park complex is among the most significant monuments of architecture and landscape gardening in Ukraine. Its preservation therefore requires a comprehensive approach combining consistent state support, international cooperation, and active public engagement.

Keywords: Sharivka Palace, palace and park complex, cultural heritage, Sharivka village, Kharkiv region, Ukraine, 19th – early 21st century.